

**Samen koersen naar Passend Onderwijs:
Knelpunten in de samenwerking binnen een samenwerkingsverband**

Bachelorthesis Passend Onderwijs

200600042

Universiteit Utrecht
Pedagogische Wetenschappen

Anne-Wil Abrahamse	4102967
Lucia Geertse	4109295
Elsemiek Piepers	4109600

Groep 4

Begeleider:	Dr. C. Tijsseling
Tweede beoordelaar:	Dr. S. Sieckelinck
Datum:	28-06-2016

Voorwoord

Voor u ligt de bachelorscriptie 'Samen koersen naar Passend Onderwijs: Knelpunten in de samenwerking binnen een samenwerkingsverband'. Deze scriptie is geschreven als afsluiting van de bachelor Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Wij hebben het afgelopen jaar in de praktijk ervaring mogen en kunnen opdoen met Passend Onderwijs en dit intrigeerde ons. Hoe werkt dit beleid in de praktijk? En hoe verloopt de samenwerking binnen de van bovenaf opgelegde samenwerkingsverbanden? Deze interesse en bijkomende vragen waren dan ook het uitgangspunt voor dit onderzoek.

Van februari 2016 tot en met juni 2016 zijn wij bezig geweest met onze bachelorscriptie. We hebben er hard en vol enthousiasme aan gewerkt. De samenwerking verliep soepel, we voelden elkaar goed aan en we zaten doorgaans op één lijn. Bovendien kijken we terug op een leerzame en inspirerende periode, waarin wij als aankomende professionals kennis hebben kunnen maken met de praktijk en de wetenschap, en hoe die twee samenkomen in het beleid Passend Onderwijs.

Graag willen we alle meewerkende professionals bedanken. De participanten die we hebben geïnterviewd en in het bijzonder onze thesisbegeleidster Corrie Tijsseling. Zij heeft ons ondersteund tijdens het doorlopen van het proces en gaf raad daar waar wij vastliepen. Wij hebben haar ervaring en bedrevenheid als enorm waardevol ervaren.

Tot slot zijn wij als toekomstige pedagogen ervan overtuigd dat elk kind recht heeft op onderwijs dat aansluit bij de unieke leerbehoeften. We zien echter dat dit in de praktijk een uitdaging kan zijn. Wij hopen dan ook dat ons onderzoek zal mogen bijdragen aan een succesvollere implementatie van Passend Onderwijs.

Wij wensen u veel leesplezier!

Anne-Wil Abrahamse, Lucia Geertse en Elsemiek Piepers
Utrecht, 28 juni 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Abstract	4
Inleiding	5
Methode.....	12
Resultaten	15
Conclusie	23
Discussie.....	26
Referenties	29
Bijlage 1: Topic list.....	37
Bijlage 2: Codebomen.....	40
Bijlage 3: Informed consent formulier	44
Bijlage 4: Aanbevelingsbrief	45

Abstract

Background: On the 1st of August 2014, the policy 'Passend Onderwijs' set course in the Netherlands, bound for integrating pupils with special educational needs in regular educational settings as much as possible. This is arranged by so-called 'samenwerkingsverbanden' (SWV's), collaborations in which schools are working together to fulfill their duty of taking care of pupils with special needs. **Objective:** The aim of this study is to detect bottlenecks in the collaboration between professionals in SWV's in order to improve the functioning of these collaborations and therefore the functioning of the policy 'Passend Onderwijs'. **Method:** In this case-study, 12 professionals of one SWV in the Netherlands were interviewed in depth about their views on three aspects of the collaboration of their SWV, namely: Shared beliefs, policy and communication. **Results:** The main bottlenecks of the SWV under scrutiny were lack of time and discrepancy between interests. **Conclusions:** This study underlines the importance of collaboration in the SWV in the functioning of the policy 'Passend Onderwijs'. If the professionals in the SWV consider the bottlenecks in the collaboration, by being aware of and respecting each other's interests and points of view, 'Passend Onderwijs' could become succesful.

Keywords: Passend Onderwijs; samenwerkingsverband; collaboration; case-study

Inleiding

Bij het besturen van een boot is het essentieel dat er sprake is van een goede samenwerking aan boord. Kapitein, stuurman, navigator, matrozen: alle partijen zitten letterlijk in hetzelfde schuitje en moeten al dan niet van harte met elkaar samenwerken. Zo moet de bemanning weten en bepalen welke richting de boot op vaart en wat de eindbestemming is. Daarnaast moeten de juiste middelen aanwezig zijn, zoals een sterke boot die beschermt tegen zwaar weer en grote afstanden kan afleggen. Ook moet er goed gecommuniceerd worden, anders kunnen de verschillende bemanningsleden nooit samen de boot de goede kant op laten varen.

Sinds 1 augustus 2014 is in Nederland het beleid Passend Onderwijs (PO) van kracht. Het doel van het beleid PO is dat er een betere afstemming komt tussen onderwijs en zorg. Deze afstemming moet in overleg met de ouders worden aangepast aan de unieke onderwijsbehoeften van het kind, die voortkomen uit een functionele diversiteit. Deze kinderen worden in onderwijsjargon zorgleerlingen genoemd. In het PO werken scholen samen in een zogenaamd samenwerkingsverband (SWV), waarin de scholen afspraken maken over de begeleiding en ondersteuning van leerlingen. Het SWV bestaat uit regionale samenwerkingen tussen regulier en speciaal onderwijs (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap [OCW], 2012). Op dit moment zijn de SWV's nog op weg naar PO. De verschillende partijen binnen het SWV zitten – of ze dat nou willen of niet – samen op één boot. Door uiteindelijk de richting te weten, de juiste middelen te hebben en goed te communiceren zal het doel van de reis bereikt worden.

Sinds de invoering van PO en de ontwikkeling die het onderwijs in Nederland hierdoor doormaakt, is er in de literatuur steeds meer aandacht gekomen voor de implementatie van PO. In de huidige maatschappelijke context wordt er nog gezocht naar een optimale, alsmede praktisch haalbare uitvoering van dit beleid. De afgelopen jaren is er dan ook onderzoek gedaan naar verschillende aspecten van PO, zoals de positie van het Speciaal Onderwijs in dit beleid (Schuman, 2007). Over het verloop van de samenwerking tussen de verschillende partijen binnen het SWV is echter nog weinig bekend. Onderzoek naar kenmerken van deze samenwerking is wetenschappelijk gezien dan ook relevant.

De eerste evaluaties van de SWV's in een aantal proefregio's tonen aan dat samenwerking niet eenvoudig is (Messing & Bouma, 2011). Uit de achtste voortgangsrapportage over PO van het Ministerie van OCW komt echter naar voren dat waar SWV's investeren in een goede onderlinge samenwerking, PO sneller vorm krijgt, en dus meer kinderen een passende onderwijsplek krijgen (Ministerie van OCW, 2015). Hieruit blijkt het belang van een goede samenwerking in de implementatie van het beleid PO. Immers, wanneer de samenwerking niet goed verloopt, kan de boot ook niet haar einddoel bereiken. In lijn met deze bevindingen is de probleemstelling van dit onderzoek

dat het beleid PO nog niet overal goed is geïmplementeerd en dat SWV's nog niet optimaal functioneren.

Het huidige onderzoek focust zich daarom op de knelpunten van de samenwerking binnen het SWV. Wanneer deze geïdentificeerd worden, kan er gekeken worden naar mogelijke verbeterpunten. Het optimaliseren van de samenwerking tussen de verschillende betrokkenen in het SWV zorgt voor een efficiëntere en succesvollere uitvoering van het beleid PO. Dit komt uiteindelijk alle betrokkenen ten goede: de zorgleerlingen, hun ouders en alle professionals binnen het SWV (Smeets et al., 2014). De doelstelling van dit onderzoek is dan ook om de knelpunten van samenwerking binnen het SWV in kaart te brengen en eventuele aanbevelingen te doen om de samenwerking effectiever te maken.

Uit onderzoek blijkt dat de achterliggende visie (de koers van de boot), de praktische uitvoering van het beleid (de middelen die nodig zijn om te kunnen varen) en de communicatie tussen professionals (contact dat nodig is om samen de boot te laten varen) belangrijke invloedsfactoren zijn op samenwerking (Atkinson, Springate, Johnson, & Halsey, 2007; Diekmann & Lindenberg, 2001; Sloper, 2004). In dit onderzoek is daarom gekozen om samenwerking vanuit bovengenoemd kader te benaderen. De centrale vraag in dit onderzoek luidt dan ook: 'Welke knelpunten in de samenwerking signaleren professionals binnen een samenwerkingsverband voor voortgezet Passend Onderwijs voor leerlingen uit cluster 3 en 4?'. In de inleiding zal respectievelijk de literatuur over achtergrond, beleid en communicatie aan bod komen.

Achtergrond Passend Onderwijs

Om de eerste invloedsfactor van samenwerking in kaart te brengen, is het van belang de achterliggende ideeën en geschiedenis van PO te begrijpen. In de Verlichting, een periode waarin rede en wetenschap centraal stond, kwam er voor het eerst aandacht voor volksopvoeding. Waar beperkingen voor die tijd werden gezien als een gevolg van zonde, werden mensen met een handicap nu humaner behandeld (Wuyts, 2010). In deze periode vond de term *heilpedagogiek* dan ook haar oorsprong, waarvan de aanhangers geloofden dat defecten en handicaps te genezen zijn (Shah & Mountain, 2007).

In 1901 werd in Nederland de Leerplicht ingevoerd, wat betekende dat vanaf dat moment ieder kind tot 14 jaar verplicht was om onderwijs te volgen. Door het invoeren van deze wet werd het voor onderwijzers duidelijk welke kinderen de stof niet konden volgen en kon zogenaamde 'debiliteit' beter geïdentificeerd worden (Van Liefeland, 1959). Men zag deze kinderen als een overlast voor de maatschappij en door ze buiten het reguliere onderwijs te plaatsen, veroorzaakten ze minder problemen (Brown et al., 2004).

Na de Tweede Wereldoorlog begonnen de segregerende opvattingen over kinderen met speciale behoeftes langzaam te veranderen. In de jaren zeventig van de twintigste eeuw kwam er steeds meer aandacht voor het integratieprincipe, afkomstig van de Scandinavische landen (Nelson & Sandin, 2013). Dit principe houdt in dat mensen met een beperking recht hebben op levensomstandigheden die hetzelfde zijn als die van mensen zonder beperking (Kivirauma, Klemelä, & Rinne, 2006). Gelijkheid, participatie en welzijn voor alle mensen, ook die met een beperking, zijn de kerndoelen van deze principes (Antikainen, 2006). Beïnvloed door de Scandinavische ideeën werden er in Nederland kanttekeningen geplaatst bij het bestaan van instituten en inrichtingen die mensen met een handicap of gedragsprobleem buiten de samenleving plaatsten (Arnesen & Lundahl, 2006). Na de Tweede Wereldoorlog vond er dan ook in een hoog tempo deinstitutionalisering plaats en kwam er steeds meer aandacht voor het integreren van mensen met speciale behoeften in de samenleving (Erevelles, 2000).

Aansluitend op deze ontwikkelingen werd in 1994 het *Salamanca Statement on Inclusive Education* ondertekend door 92 landen (UNESCO, 1994). Hierin staat dat ieder kind – met of zonder beperking – recht heeft op onderwijs. Kinderen hebben unieke leerbehoeften en het onderwijs moet hier volgens het Salamanca Statement bij aansluiten. Er werd vanaf nu dus gestreefd naar inclusief onderwijs: kinderen met speciale onderwijsbehoeften moeten worden geplaatst in algemene onderwijsomgevingen, behalve als dit echt niet kan (Ainscow, 2005; Frederickson, Dunsmuir, Lang, & Monsen, 2004; Florian, 2014). Vanuit een breder perspectief werd het Salamanca Statement gezien als een hervorming die diversiteit tussen leerlingen ondersteunt en verwelkomt (UNESCO, 2001).

In Nederland werden leerlingen sinds de Contourennota van 1975 al zoveel mogelijk opgenomen in het regulier onderwijs. Vanaf 2000 werd dit steeds belangrijker, door projecten als Weer Samen Naar School en de Leerlinggebonden Financiering. Het doel van deze projecten was om het aantal leerlingen dat werd doorverwezen naar het Speciaal Onderwijs terug te dringen (Greven, 2007). Het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs kent voor- en nadelen. Zo is het in het regulier onderwijs niet altijd mogelijk om een zorgleerling onderwijs te bieden wat aansluit bij zijn of haar unieke leerbehoeften (Lindsay, 2003; Peetsma, Vergeer, Roeleveld, & Karsten, 2001; Connor & Ferri, 2007). Daarnaast moeten leerkrachten in het regulier onderwijs voorbereid worden op het omgaan met zorgleerlingen en een diverse leerlingpopulatie. Dit kost veel tijd en verhoogt de werkdruk (Forlin, Loreman, Sharma, & Earle, 2009; Emmer & Stough, 2010; Ross-Hill, 2009). Het belangrijkste voordeel van inclusief onderwijs wat in de literatuur naar voren komt is dat het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs de diversiteit binnen de klas vergroot. Hierdoor leren leerkrachten en leerlingen met allerlei verschillende soorten leerlingen om te gaan (Soodak, 2003).

Deze voor- en nadelen en de kenmerken van het Salamanca Statement in acht nemend, is er in Nederland op dit moment geen sprake van inclusief onderwijs. Het is voor scholen namelijk nog steeds mogelijk om kinderen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs te weigeren. Er wordt daarom in Nederland niet gesproken van inclusief, maar van Passend Onderwijs (Ministerie van OCW, 2012). Waar inclusief onderwijs meer een algemeen concept is, is PO een beleid gebaseerd op de visie dat ieder kind recht heeft op een passende onderwijsplek. Om PO goed te kunnen implementeren is het van belang dat de meningen en kennis over de achtergrond van inclusief onderwijs en PO bekend zijn onder de verschillende professionals (Atkinson et al., 2007). Wanneer alle partijen weten welke richting de boot op vaart, zal de samenwerking effectiever verlopen.

Beleid Passend Onderwijs

Het beleid PO is, zoals eerder genoemd, op 1 augustus 2014 van start gegaan om voor een betere afstemming te zorgen tussen onderwijs en zorg. Uit een brief van het ministerie van OCW (2015) blijkt de urgentie van dit beleid. In het oude systeem waren namelijk te veel verwijzingen naar speciale voorzieningen. Daarbij werd er te vaak uitgegaan van de beperkingen van kinderen en er waren te veel thuiszittende leerlingen. Bovendien kon een leerling alleen volledig, of geen enkel recht op speciaal onderwijs krijgen, terwijl een gedeeltelijke ondersteuning soms voldoende was. Verder was de benadering van de leerling te weinig integraal, omdat er weinig afstemming was van de leerlingenzorg op het bredere zorgdomein. Door al deze mankementen in het onderwijssysteem kregen leerlingen niet de optimale ondersteuning die zij nodig hadden (Van Bijsterveldt, 2011; Messing & Bouma, 2011). Een integrale benadering en afstemming zijn echter belangrijk om zorgleerlingen de benodigde ondersteuning te geven (Clarke et al., 2011).

PO moet dus de knelpunten in het onderwijssysteem aanpakken. Door samenwerking tussen onderwijsinstellingen, de gemeenten en de lokale zorgpartners kan maatwerk in het onderwijs worden bereikt. Tevens moet PO ervoor zorgen dat alle leerlingen een plek krijgen op een school die past bij hun behoeften en mogelijkheden. Op deze manier kunnen kinderen, wanneer mogelijk, naar een reguliere school toe en hoeven zij niet langdurig thuis te zitten (Ledoux, Karsten, Breetvelt, Emmelot, & Heim, 2007; Messing & Bouma, 2011).

Met de invoering van de zorgplicht kreeg het beleid PO vorm in Nederland. De zorgplicht sluit aan bij een handelingsgerichte benadering van het beleid. Er wordt nu niet meer gekeken naar wat er mis is met een kind, maar wat er nodig is voor het kind. Scholen hebben door de zorgplicht de verantwoordelijkheid om een passende onderwijsplek en ondersteuning te vinden voor een leerling. Wanneer de school hierin zelf niet kan voorzien, dan dient de school uit te zoeken waar het kind binnen het SWV wél Passend Onderwijs kan krijgen (Faas, 2014; Ledoux et al., 2007; Messing & Bouma,

2011). Samenwerking tussen verschillende scholen is nuttig om middelen en werkwijzen uit te wisselen. Tevens kunnen scholen samen meer bereiken dan alleen (Dhillon, 2009; Harris, Chapman, Muijs, Russ, & Stoll, 2006; Wildridge, Childs, Cawthra, & Madge, 2004).

De SWV's bestaan uit verschillende reguliere en speciale scholen in één regio. Het bestuur van een SWV is verantwoordelijk voor het opstellen van een zorgplan dat geldt voor alle scholen binnen het SWV. Het zorgplan moet in overleg met de gemeente afgestemd worden op de zorg die de gemeente aan al haar inwoners biedt (Messing & Bouma, 2011).

Naast inhoudelijke en organisatorische veranderingen in het Nederlandse onderwijs wordt ook de financiering nu anders geregeld. Omdat scholen niet altijd in staat zijn om zelfstandig de zorgplicht voor leerlingen na te komen, ontvangen de SWV's zorgmiddelen. Dit budget moet onder de betrokken scholen worden verdeeld. Er wordt onderling gekeken welke scholen extra geld nodig hebben om ondersteuning te bieden aan hun zorgleerlingen (Faas, 2014; Ledoux et al., 2007; Ministerie van OCW, 2012).

Het invoeren van nationale beleidsmaatregelen op regionaal niveau kan soms voor moeilijkheden zorgen, omdat het beleid op nationaal niveau niet altijd aansluit bij de context van de regio (Ball, 1998). De nieuwe veranderingen en de reorganisatie van het onderwijssysteem op nationaal niveau zijn niet eenvoudig in te voeren en vragen een grote inzet van de scholen, de SWV's en de betrokken gemeenten. PO kan alleen succesvol worden wanneer de betrokken partijen goed samenwerken (Van Bijsterveldt, 2011; Messing & Bouma, 2011).

De komst van de SWV's heeft tot gevolg gehad dat onafhankelijke schoolbesturen binnen een korte tijd tot een samenwerking moesten komen. Dit kan tot problemen leiden, want het vormen van een goed samenwerkend bestuur is een langdurig proces. Het vraagt om een goede introductie en het opbouwen van onderlinge vertrouwensbanden (Corrigan, 2000; Huxham, 2003; Wildridge et al., 2004). Dit proces kan bemoeilijkt worden wanneer de leden van het bestuur verschillende achtergronden hebben. Zo kunnen de leden een politiek-conceptuele, een bestuurlijk-institutionele, een organisatorische of een primair onderwijsgerichte achtergrond hebben (Geerlings, Mittendorff, & Nieuwenhuis, 2004). Conflicten kunnen dan ontstaan doordat men elkaar niet begrijpt, een andere manier van aanpak heeft, of een ander doel voor ogen heeft (Close & Wainwright, 2010; Muijs, 2007).

Bovendien is de samenwerking tussen de verschillende scholen, gemeenten en zorgteams niet zelf geïnitieerd, maar opgelegd door de overheid. Dit is ook een mogelijke storende factor in het verloop van de samenwerking (Chapman & Harris, 2004; Muijs, West, & Ainscow, 2010;). Wanneer de samenwerking is opgelegd, is het lastig om alle partijen betrokken te houden en te zorgen dat elke partij ook

daadwerkelijk zijn bijdrage levert (Corrigan, 2000). Ook lijkt de vertrouwensband sterker te zijn, wanneer de samenwerking vrijwillig is (Muijs & Rumyantseva, 2014). Ten slotte wordt bij een opgelegde samenwerking vaak geen gelijkwaardigheid tussen partijen ervaren, maar eerder dominantie van één partij (Brass, Galaskiewicz, Greve, & Tsai, 2004; Muijs et al., 2010).

Aangezien de invoering van het beleid PO betekent dat de betrokken partijen ook nieuwe taken en verantwoordelijkheden hebben gekregen, is het nodig dat iedereen zich daaraan houdt. Hierbij is van belang dat deze taken en verantwoordelijkheden bij alle betrokken partijen bekend en duidelijk zijn (Horwath & Morrison, 2007; Sloper, 2004; Smeets et al., 2013), wat niet vanzelfsprekend is bij een opgelegde samenwerking (Horwath & Morrison, 2007).

Communicatie

Naast de opvattingen over achtergrond en inrichting van het beleid PO, is ook communicatie van invloed op de samenwerking tussen professionals en uiteindelijk op de implementatie en werking van PO (Sloper, 2004). Communicatie tussen professionals is van belang bij het slagen van een beleidsmatige verandering (Bordia, Hobman, Jones, Gallois, & Callan, 2004; Elving, 2005). Daarbij zorgt communicatie tussen professionals ervoor dat er een betere zorg geboden kan worden (Leonard, Graham, & Bonacum, 2004). Ook blijkt dat tevredenheid met het communicatieve klimaat een sterke voorspeller is voor werktevredenheid (De Nobile & McCormick, 2008; Goris, 2007).

Verschillende onderzoekers hebben het begrip communicatie proberen te definiëren, maar tot op heden is er nog geen eenduidige definitie. Men spreekt over een familie van concepten die gezamenlijk de term communicatie uitleggen, in plaats van een aparte theorie of definitie (Jang, 2011; Littlejohn & Foss, 2008; McQuail & Windahl, 2015). In dit onderzoek wordt communicatie beschouwd als een activiteit van persoon tot persoon, waarbij individuen spreken, schrijven, gebaren en andere pogingen doen om informatie over te brengen naar elkaar (Horwath & Morrison, 2007; Reder & Duncan, 2003).

Binnen organisaties heeft communicatie twee doelen. Allereerst zorgt een goede communicatie ervoor dat professionals binnen een organisatie weten wat hun verantwoordelijkheden zijn en geïnformeerd zijn over het beleid en andere zaken aangaande de organisatie. Daarnaast draagt communicatie bij aan de samenwerking tussen professionals. Er kan dus binnen organisaties een onderscheid gemaakt worden tussen communicatie met als doel de professionals te voorzien van informatie en tussen communicatie met als doel een gemeenschapsgevoel te creëren (De Ridder, 2003).

Naast de verschillende doelen bestaan er diverse vormen van communicatie tussen professionals. Zo kan er gebruik worden gemaakt van *face-to-face* interactie. Hiermee wordt bedoeld dat men elkaar persoonlijk ontmoet, zonder tussenkomst van

technologie, zodat er in elkaars aanwezigheid gecommuniceerd kan worden. Professionals kunnen ook met behulp van technologie op grotere afstanden communiceren (Finnegan, 2002). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat face-to-face communicatie het meest effectief is (Balliet, 2010; Chiu, 2002; Lev-On, Chavez & Bicchieri, 2010). De productiviteit van professionals bij face-to-face communicatie is namelijk groter (Langbein & Jorstad, 2004). Uit het onderzoek van Brosig, Weimann en Ockenfels (2003) blijkt dat het van belang is dat professionals elkaars gezichtskenmerken kunnen waarnemen en de mogelijkheid hebben om hierop in te spelen.

Virtuele communicatie wordt door bestuur- en organisatieonderzoekers steeds meer beschouwd als een efficiënte communicatiemethode voor professionals binnen organisaties. Naast enkele nadelen van virtuele communicatie, zoals het missen van non-verbale en contextuele informatie tijdens het communiceren, bestaan er ook voordelen (Ramirez, Walther, Burgoon, & Sunnafrank, 2002). Bij virtuele communicatie hoeft er bijvoorbeeld geen rekening gehouden te worden met fysieke en organisatorische grenzen (Flache, 2004; Kirkman, Rosen, Gibson, Tesluk, & McPherson, 2002).

Naast de doelen en wijzen, wordt in de literatuur de frequentie als een belangrijke factor gezien in communicatie. Zo draagt een hoge mate van interactie bij aan het vertrouwen en de samenwerking (Langbein & Jorstand, 2004; Becerra & Gupta, 2003). Hoe vaker er communicatie plaatsvindt, hoe minder vooroordelen een rol spelen in de waargenomen betrouwbaarheid van collega's (Becerra & Gupta, 2003).

Uit onderzoek blijkt dat de communicatie tussen meerdere personen lastig kan zijn (Chiu, 2002). Binnen de organisatie van PO zijn er zoals eerder genoemd verschillende organisatielagen. Hierdoor kan de communicatiestroom soms lastig en onduidelijk zijn, vanwege de verschillen in perspectief en de bijbehorende communicatiestrategieën van de professionals op verschillende niveaus. Zo zal een docent doorgaans onderwijskundige jargon gebruiken en de schoolmanager organisatorische en bedrijfskundige jargon (Geerlings et al., 2004).

Deze problemen in communicatie aangaande het beleid van PO volgen ook uit een onderzoek van de Kinderombudsman (Vreeburg-Van der Laan & Wiersma, 2015). Hieruit blijkt dat de communicatie over zorgleerlingen in het PO niet altijd adequaat verloopt. Het is niet eenvoudig om binnen het PO tot effectieve communicatie te komen. Zo wordt dit bemoeilijkt door de complexiteit van het stelsel (Ledoux et al., 2007). Voor organisaties is het vaak lastig om overlegmomenten en vergaderingen te plannen (Smith, Kerr, & Harris, 2003). Daarbij komt dat de huidige samenwerking van de scholen binnen de SWV's door de autoriteit is opgelegd en niet 'bottom-up' ontstaan is. Dit blijkt ongunstig voor het natuurlijke verloop van de communicatie (Muijs et al., 2010; Chapman & Harris, 2004).

Onderzoeksvragen en hypothesen

Kijkend naar de eerste invloedsfactor, opvattingen over achtergrond, heeft het gedachtegoed achter het Nederlandse onderwijssysteem grote veranderingen doorgemaakt door de jaren heen. Waar er eerst sprake was van het segregeren van kinderen met speciale onderwijsbehoeften, kwam er door nationale en internationale ontwikkelingen steeds meer aandacht voor het opnemen van deze kinderen in het regulier onderwijs. De deelvraag luidt dan ook: 'Wat zijn de opvattingen van de betrokken professionals in het samenwerkingsverband over het achterliggende gedachtegoed Passend Onderwijs ten aanzien van cluster 3 en 4 leerlingen?'. Verwacht wordt dat de betrokken professionals zich kunnen vinden in de achterliggende gedachte van PO, namelijk dat ieder kind recht heeft op een passende onderwijsplek die aansluit bij zijn of haar individuele behoeften.

De tweede invloedsfactor van samenwerking is beleid, aangezien factoren met betrekking tot de inrichting van het beleid van invloed kunnen zijn op de samenwerking tussen de betrokkenen. De tweede deelvraag luidt daarom: 'Wat zijn de opvattingen van de betrokken professionals in het samenwerkingsverband over het huidige inrichting van het beleid Passend Onderwijs?'. De verwachting hierbij is dat de betrokken professionals moeite (hebben) ervaren bij de samenwerking, omdat de samenwerking is opgelegd en in korte tijd tot stand moest komen. Daarbij is het goed mogelijk dat niet alle rollen en verantwoordelijkheden duidelijk zijn voor alle betrokken partijen.

Tot slot kan gesteld worden dat een goede communicatie tussen professionals van belang is bij goede samenwerking en uiteindelijk in de succesvolle implementatie van het beleid PO. De derde deelvraag luidt dan ook: 'Wat zijn de opvattingen van de betrokken professionals in het samenwerkingsverband over het communicatieve klimaat binnen het samenwerkingsverband?'. Verwacht wordt dat de professionals binnen het SWV problemen ervaren in de communicatie met elkaar. Dit door de verschillende organisatielagen, met bijbehorende communicatiestrategieën, door de complexiteit van het stelsel en doordat de samenwerking van bovenaf is opgelegd. Deze problemen in de communicatie zullen een negatieve uitwerking hebben op de samenwerking tussen deze professionals.

De resultaten van deze deelvragen dienen om de centrale vraag van dit onderzoek te beantwoorden: 'Welke knelpunten in de samenwerking signaleren professionals binnen een samenwerkingsverband voor voortgezet Passend Onderwijs voor leerlingen uit cluster 3 en 4?'.

Methode

In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van *exploratief, kwalitatief onderzoek* omdat er in de wetenschappelijke literatuur weinig bekend was over de knelpunten in de samenwerking van een SWV. Door middel van dit type onderzoek kon gekeken worden

naar de betekenisgeving, ervaringen en visies van individuen. Kwalitatief onderzoek sloot aan bij de onderzoeksvraag, omdat dit onderzoek als doel had om de unieke belevingswereld en perspectieven van professionals aangaande de samenwerking te onderzoeken (Boeije, 2014; Mortelmans, 2009). Daarnaast was het mogelijk om de ontwikkeling van concepten te onderzoeken die helpen om sociale verschijnselen in hun natuurlijke context te begrijpen. Ten slotte werd kwalitatief onderzoek ingezet om de samenwerking binnen SWV's van PO te verkennen, aangezien er nog weinig onderzoek naar gedaan is (Boeije, 2014).

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zijn de belangrijkste begrippen uit de onderzoeksvraag gedefinieerd. *Regulier onderwijs* is beschouwd als onderwijs dat zich niet specifiek richt op speciale doelgroepen. *Passend Onderwijs* is beschouwd als het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs waar dit mogelijk is (Ministerie van OCW, 2012). Binnen dit onderzoek werden *knelpunten* gezien als de moeilijkheden die de geïnterviewde professionals ervaren aangaande de verschillende aspecten van samenwerking. *Samenwerking* is het gezamenlijk overleggen tussen verschillende partijen om een vooraf gesteld gemeenschappelijk doel te bereiken. In dit onderzoek werd het beschouwd als een concept waar de volgende drie factoren invloed op hebben, namelijk: de achterliggende visie, de opvattingen over de praktische uitvoering van het beleid en de communicatie tussen professionals aangaande zorgleerlingen in het PO (Atkinson et al., 2007; Diekmann & Lindenberg, 2001; Sloper, 2004).

Het onderzoek was een *case study*, wat inhield dat één samenwerkingsverband onderzocht is. De *professionals* binnen het SWV die aan dit onderzoek deel hebben genomen, waren de beleidsmedewerkers van het SWV, de schooldirectie, het zorgteam en de docenten. In dit onderzoek werd enkel gekeken naar zorgleerlingen uit cluster 3 en 4 in het voortgezet Passend Onderwijs, wat valt onder het SWV van deze studie. *Cluster 3* bestaat uit verstandelijk beperkte en langdurig zieke kinderen en *cluster 4* bestaat uit kinderen met stoornissen of gedragsproblemen (Stoutjesdijk & Scholte, 2009). Het *voortgezet onderwijs* volgt op het basisonderwijs en wordt vanaf een leeftijd van 12 jaar gevolgd.

Participanten

Aan dit onderzoek namen 12 participanten ($n=12$) deel, waarvan drie een beleidsfunctie hadden binnen het SWV, vier een schoolbestuurlijke functie, drie functioneerden binnen het zorgteam en twee participanten lesgeven aan zorgleerlingen van cluster 3 en 4. Alle participanten namen op vrijwillige basis deel. De steekproef was select, wat betekent dat de participanten niet-willekeurig geselecteerd zijn tot deelname aan het onderzoek. De steekproef is tot stand gekomen door middel van drie verschillende methoden. Ten eerste werd de *gelegenheidssteekproef* gehanteerd omdat bekenden van de onderzoekers zijn benaderd. Ten tweede werd gebruik gemaakt van

een *sneeuwbalsteekproef*, dit doordat verschillende participanten andere participanten hebben aangedragen. Ten slotte was er sprake van een *gestratificeerde steekproef*, omdat er werd gestreefd voor iedere functie binnen het samenwerkingsverband drie participanten te interviewen. Wegens tijdgebrek is het niet gelukt om deze gelijke verdeling in de praktijk te brengen. Alle participanten zijn per mail en telefoon benaderd.

Dataverzameling en instrument

In dit onderzoek was er sprake van een open vraagstelling, met als doel de realiteit in kaart te brengen en zo min mogelijk richting te geven aan de studie. Ook waren de knelpunten van samenwerking binnen het SWV nog een onbekend fenomeen en speelden emoties een rol. Er werden dan ook *semigestructureerde* interviews afgenomen. Semigestructureerd houdt in dat er voorafgaand aan het onderzoek een lijst van onderwerpen en vragen is opgesteld, de zogenaamde *topic list*. Er is gekozen voor semigestructureerde interviews om de participant voldoende ruimte te geven om zijn of haar mening uit te leggen en omdat de onderzoeker waar nodig kon doorvragen. Bovendien konden non-verbale kenmerken geobserveerd worden.

De topic list bestond uit de belangrijkste hoofdvragen en aanvullende vragen (zie bijlage 1). De vragen zijn opgesteld aan de hand van wetenschappelijke literatuur. Uit onderzoek bleek bijvoorbeeld dat de frequentie van communicatie invloed heeft op de kwaliteit van samenwerking (Langbein & Jorstad, 2004). In de topic list werd vervolgens ook gevraagd naar dit aspect. De vragen zijn verdeeld in drie algemene onderwerpen, aansluitend op de drie deelaspecten van het onderzoek. Ieder onderwerp begon met feitelijke vragen over het deelaspect, waarna er overgegaan werd op visie en perspectieven. Transitievragen vormden een overgang tussen de drie thema's. Daarbij bevatte de topic list instructies met betrekking tot doorvragen en zijn er een aantal besluitende vragen geformuleerd. Deze vragen hadden als doel om de informatie samen te vatten en een overzicht te geven. Tot slot werd er een eindvraag gebruikt, waarin er ruimte was voor de geïnterviewde om aanvullingen te geven (Boeije, 2014). Er is een testinterview afgenomen om de kwaliteit en de duur van de vragenlijst te beoordelen. Naar aanleiding van dit testinterview zijn er enkele vragen toegevoegd of juist weggehaald.

Binnen dit onderzoek was het van groot belang om resultaten te verkrijgen die zo nauwkeurig mogelijk de realiteit representeren (Boeije, 2014). Op deze wijze konden er relevante uitspraken worden gedaan over de samenwerking in het SWV. Om dit te kunnen bereiken, was het nodig de validiteit en betrouwbaarheid te waarborgen. Een systematische benadering was daarom van belang, zodat het onderzoek transparant was en duidelijk was hoe de resultaten verkregen zijn.

Om de betrouwbaarheid te waarborgen werd ten eerste een logboek bijgehouden. In het logboek hebben de onderzoekers iedere beslissing en activiteit binnen het

onderzoeksproces beschreven en verantwoord. Zo konden alle handelingen gecontroleerd worden. Ten tweede werd, zoals eerder genoemd, een topic list gebruikt bij het afnemen van de interviews. Door deze semigestructureerde opzet werden de afnames zo min mogelijk beïnvloed door de verschillende onderzoekers. Daarnaast was er om de betrouwbaarheid te waarborgen tijdens ieder interview naast een interviewer een observator aanwezig. Ten derde is één interview door alle drie de onderzoekers geanalyseerd om de *interbeoordelaarsbetrouwbaarheid* te toetsen. Tussen de onderzoekers waren er kleine verschillen in het aantal gecodeerde fragmenten. Waar de ene onderzoeker één fragment als geheel had gecodeerd, kon een andere onderzoeker dit fragment hebben opgesplitst. Inhoudelijk gezien waren er echter geen grote verschillen in de beoordeling van de relevantie van fragmenten en de codering daarvan. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid tussen de onderzoekers kon daarom als hoog worden beschouwd.

De validiteit werd gewaarborgd door middel van *onderzoekerstriangulatie*, aangezien drie onderzoekers samenwerkten aan dataverzameling en analyse. Op verschillende momenten controleerden de onderzoekers elkaars werk, wat ook terug te vinden is in het logboek. Bovendien werd de validiteit in acht genomen door tijdens de interviews herhaaldelijk de antwoorden van de participanten te parafraseren en samen te vatten. Dit om te controleren of de onderzoeker een goed beeld had van de samenwerking zoals die door de participant werd opgevat.

Ethische Aspecten

Om de rechten en privacy van de participanten te waarborgen is er in dit onderzoek aandacht besteed aan verschillende ethische aspecten (Boeije, 2014). Voorafgaand is aan alle participanten toestemming gevraagd om de verstrekte informatie te gebruiken in dit onderzoek en zijn ze geïnformeerd over de doelstelling van dit onderzoek. Er was sprake van *actieve informed consent*, aangezien alle participanten door middel van mailcontact en een verklaring toestemming hebben gegeven om deel te nemen. Zij waren zich er dus van bewust dat de deelname vrijwillig was en dat ze op ieder moment zonder reden konden stoppen. Bovendien waren de participanten op de hoogte van de geluidsopname en dat de gegevens van de interviews anoniem en vertrouwelijk behandeld werden. Door middel van *debriefing* kregen de participanten een terugkoppeling over de resultaten van het onderzoek. Op deze manier is er rekening gehouden met mogelijke lasten voor de participanten.

Resultaten

In totaal zijn er 12 semigestructureerde interviews (zie bijlage 1) afgenomen bij 12 professionals, waarvan tien mannen en twee vrouwen, uit een SWV in de provincie Utrecht. Bij elk interview was zowel een onderzoeker als observant aanwezig, en deze rol verschilde per interview. Op grond van observaties tijdens de interviews kan

geconcludeerd worden dat zich geen bijzonderheden hebben voorgedaan. Tijdens de interviews heerste er een ontspannen sfeer. Dit kan worden afgeleid uit de lichaamshouding en de wijze van spreken van zowel de geïnterviewde als de interviewer. De participanten hadden de gelegenheid om hun eigen verhaal te vertellen, met kleine aanmoedigingen van de onderzoeker. Alle interviews zijn afgenomen in een rustige ruimte, zoals een lokaal of kantoor. Gedurende vier gesprekken is er kort iemand binnen gekomen. Het gesprek werd dan tijdelijk stilgelegd, en het oppakken van het gesprek verliep telkens soepel. De duur van de interviews varieerde van 23 minuten tot 64 minuten, met een gemiddelde van 36,94 minuten.

Het coderen was in dit onderzoek het belangrijkste hulpmiddel voor het analyseren van de gegevens. Alle interviews zijn gecodeerd aan de hand van de methode beschreven door Boeije (2014). Deze methode omvat drie stappen, namelijk het labelen van relevante fragmenten (open coderen), het integreren van codes in centrale categorieën (axiaal coderen) en het leggen van verbanden tussen deze categorieën (selectief coderen). Een voorbeeld van codering is het fragment "Inclusief onderwijs, die kreet is nieuw voor mij." Bij open codering werd dit fragment geschaard onder *Achtergrond*, bij axiaal coderen bij *Definitie* en bij selectief coderen tot slot bij *Definitie onbekend*. Het totale overzicht van alle coderingen is te vinden in de codeboom in bijlage 2.

Opvattingen professionals achtergrond

In dit onderdeel worden de resultaten besproken die uiteindelijk een antwoord geven op de volgende deelvraag: 'Wat zijn de opvattingen van de betrokken professionals in het SWV over het achterliggende gedachtegoed PO ten aanzien van cluster 3 en 4 leerlingen?'. In de semigestructureerde interviews is gevraagd naar de volgende aspecten: definitie inclusief onderwijs, haalbaarheid inclusief onderwijs en voor- en nadelen van het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs. De resultaten zijn per aspect weergegeven.

Definitie inclusief onderwijs.

Uit de data kwam naar voren dat vier van de 12 participanten niet weten wat het begrip inclusief onderwijs inhoudt. Van de participanten uit het schoolbestuur gaf de helft aan het begrip niet te kennen. De andere twee uit het schoolbestuur waren voorzichtig in hun uitleg. Op het niveau van het zorgteam gaf iedere participant een omschrijving van inclusief onderwijs, al dan niet volledig. Eén van de leden van het zorgteam gaf aan dat inclusief onderwijs hetzelfde is als PO en dat de termen regelmatig door elkaar worden gehaald. De docenten gaven een duidelijke omschrijving van inclusief onderwijs, namelijk dat zorgleerlingen samengaan met het regulier onderwijs. Het bestuur van het SWV leek goed te weten wat inclusief onderwijs betekent, namelijk dat het onderwijs wordt aangepast aan de individuele behoeften van ieder kind. De

bestuursleden benadrukten uit zichzelf meerdere malen het verschil tussen de begrippen inclusief en PO.

Het verschil tussen inclusief en PO kwam vaak terug in de interviews wanneer het over inclusief onderwijs ging. Een aantal participanten gaf de rangorde tussen deze begrippen aan, door aan te stippen dat inclusief onderwijs verder gaat dan PO. Zo stelde een bestuurslid van het SWV dat inclusief onderwijs de "overtreffende trap" van PO is. Alle participanten waren het erover eens dat inclusief onderwijs op dit moment niet in Nederland van toepassing is. Wel gaven drie participanten aan dat dit systeem in het buitenland speelt, en dan specifiek gezien in de Scandinavische landen. Alle participanten zagen het verband tussen inclusief en PO. Twee participanten gaven aan dat inclusie de basisgedachte van PO is.

Haalbaarheid inclusief onderwijs.

Over de haalbaarheid van inclusief onderwijs waren de participanten eensgezind. Alle participanten gaven aan dat het gedachtegoed achter inclusief onderwijs een mooi streven is, maar niet in de praktijk wenselijk en haalbaar. Waar acht van de 12 participanten vooral praktische knelpunten noemden, zoals het niet kunnen bieden van het geschikte onderwijs voor alle zorgleerlingen, gaven vier participanten duidelijk aan dat de leerlingen hier volgens hen persoonlijk geen baat bij hebben. Zo zouden zorgleerlingen juist gebaat zijn bij een kleine setting met meer persoonlijke hulp. Volgens een bestuurslid van het SWV moet er altijd gedacht worden vanuit het belang van het kind.

Als praktisch argument tegen de haalbaarheid van inclusief onderwijs noemden de participanten vooral financiële moeilijkheden. Professionals die minder met het SWV zelf te maken hebben, zoals de docenten, gaven aan dat de invoering van PO een bezuinigingsmaatregel is en dat inclusief onderwijs "alleen maar meer geld zal kosten". Daarbij noemden zes participanten het belang van de deskundigheid van het team. Dit gold volgens de professionals ook al in het PO. Eén directeur gaf aan dat hij als school zijnde zich nog beter wil voorbereiden op allerlei soorten leerbehoeften. Dit hoort bij de ontwikkeling van PO. Hierbij aansluitend gaven de professionals aan zich verantwoordelijk te voelen om inclusief onderwijs vorm te geven wanneer dit daadwerkelijk ingevoerd zou worden. Op dit moment voelden ze zich echter niet verantwoordelijk in hun rol als docent, lid van het schoolbestuur, lid van het zorgteam of lid van het SWV om te streven naar inclusief onderwijs.

Opnemen zorgleerlingen in het regulier onderwijs.

Toen er gevraagd werd naar de voor- en nadelen van het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs, werden er beduidend meer nadelen genoemd dan voordelen. Een belangrijk nadeel dat door nagenoeg alle professionals werd genoemd is dat een reguliere school niet altijd het onderwijs kan bieden wat een

zorgleerling nodig heeft. Soms heeft een leerling juist baat bij een bepaald “stigma” en kan hij of zij opbloeien in het speciaal onderwijs.

In inclusief onderwijs hebben zorgleerlingen geen stempel of sticker. Ik denk juist dat het voor die leerlingen soms goed kan zijn om wél een stempel of sticker te hebben.

Naast nadelen voor de zorgleerling zelf, werden er ook nadelen genoemd voor de overige leerlingen. Zo benadrukte een lid van het schoolbestuur tot driemaal toe dat het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs ervoor zorgt dat de andere leerlingen minder aandacht krijgen. Dit zorgt er volgens hem voor dat de kwaliteit van het onderwijs voor zowel zorgleerlingen als normale leerlingen niet goed genoeg is.

Ook voor docenten zagen de professionals veel nadelen. Opvallend is dat deze nadelen gesignaleerd werden door de professionals binnen de school. De docenten en leden van het zorgteam gaven aan dat het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs zorgt voor meer werkdruk voor de docenten. Ook hier kwam terug dat de docenten hiervoor extra geschoold zouden moeten worden. De bestuursleden van het SWV signaleerden dit nadeel niet.

Zoals eerder genoemd werden er vooral nadelen genoemd van het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs. Er was echter één voordeel dat sterk naar voren kwam onder alle participanten. Dit voordeel hield in dat de zorgleerlingen kunnen opgroeien en ontwikkelen in een zo normaal mogelijke context. Ook is het regulier onderwijs dichterbij; voor een speciale school moet de zorgleerling vaak verder reizen. Twee participanten gaven aan dat het waardevol is om in een klas een afspiegeling van de samenleving te hebben. Daarbij aansluitend benadrukten zes van de 12 participanten het voordeel voor de reguliere leerlingen dat ze leren omgaan met verschillende soorten leerlingen. Dit geldt ook voor het onderwijzend personeel, al werd wel de kanttekening genoemd dat deze voordelen alleen opgaan als de docenten genoeg scholing en begeleiding krijgen en de zorgleerling dus ook de ondersteuning kan krijgen die hij of zij nodig heeft om mee te kunnen draaien in het regulier onderwijs.

Samenvatting.

Uit de bovengenoemde resultaten kan een antwoord geformuleerd worden op de deelvraag: ‘Wat zijn de opvattingen van de betrokken professionals over het achterliggende gedachtegoed Passend Onderwijs ten aanzien van cluster 3 en 4 leerlingen?’. De participanten gaven namelijk aan het achterliggende gedachtegoed PO een mooi streven te vinden, maar achtten het niet haalbaar of wenselijk in de huidige Nederlandse context. Wat het sterkst naar voren kwam is dat het regulier onderwijs niet de passende zorg en begeleiding kan bieden voor leerlingen met een speciale

onderwijsbehoefte. Het belangrijkste voordeel wat genoemd werd was dat inclusief onderwijs zorgt voor diversiteit en de mogelijkheid voor zorgleerlingen om zich te ontwikkelen in een zo normaal mogelijke context.

Opvattingen Professionals Beleid

Om antwoord te geven op de deelvraag: "Wat zijn de opvattingen van de betrokken professionals in het SWV over het huidige inrichting van het beleid Passend Onderwijs?" zijn in de interviews met de verschillende professionals verschillende vragen gesteld met betrekking tot de huidige gang van zaken in de uitvoering van het beleid PO. De volgende thema's zijn aan bod gekomen: de transitie naar het beleid PO, de rollen en verantwoordelijkheden van het beleid, de financiering in het beleid, het functioneren van het beleid en de onderlinge relaties. Deze thema's zullen respectievelijk worden besproken, waarbij de meningen van de professionals geanalyseerd zullen worden.

Transitie.

Acht participanten hebben aangegeven dat de transitie naar de invoering van het beleid goed en geleidelijk is verlopen. De reden die hiervoor werd aangedragen is dat het SWV al een geruime tijd voor de invoering van PO een netwerk vormde, aangezien het SWV als proefregio al experimenteerde met het beleid. Bovendien is het voortgezet speciaal onderwijs vanaf het begin bij het SWV betrokken en zijn er gezamenlijk beslissingen gemaakt.

Daarentegen vertelden zeven participanten dat de transitie nog steeds gaande is. Zes participanten gaven dan ook aan dat de overgang naar PO geen eenvoudig proces is en veel vraag van de betrokkenen:

Ja, wij zijn een heel groot log schip, zo noem ik het maar, en dat grote, logge schip, dat moet je dan proberen een bepaalde richting op te duwen. En dat heeft tijd nodig.

Rollen en verantwoordelijkheden.

Over het algemeen hebben de participanten aangegeven dat de rollen en de verantwoordelijkheden bekend zijn binnen het SWV. Slechts drie niet-bestuursleden vertelden dat zij de rollen binnen het SWV niet kennen. Toch wisten bijna alle participanten wel bij wie ze terecht kunnen met een vraag over de zorgleerlingen, aangezien de lijntjes binnen het SWV kort zijn en zij gemakkelijk de directeur kunnen benaderen voor vragen. Hierbij vertelde het secretariaat dat de scholen beter met hen contact kunnen opnemen, omdat zij hun vragen beter kunnen beantwoorden en de directeur tijd overhoudt voor andere dingen.

Vijf participanten benoemden dat iedereen zich daadwerkelijk aan de taken en verantwoordelijkheden houdt, maar voor velen was dit lastig te bepalen. Redenen die

hiervoor genoemd werden, waren dat voor sommige lagen de rollen en verantwoordelijkheden onduidelijk zijn. Daarnaast werd genoemd dat het beleid nog in ontwikkeling is, wat de beoordeling van de taken bemoeilijkt.

Financiering.

De helft van de participanten gaf nadrukkelijk aan dat het SWV in een gunstige financiële situatie zit. Negen participanten benoemden dat de beschikbare zorgmiddelen momenteel toereikend zijn om de benodigde ondersteuning te bieden. Daarbij vertelden vijf participanten dat het nog niet voldoende is om de ondersteuning te bieden die zij graag zouden willen bieden. Ten tijde van de interviews werd er binnen het SWV gediscussieerd over een herverdeling van de zorgmiddelen. Het was namelijk moeilijk om objectieve indicatoren te bepalen die de verdeling zo eerlijk mogelijk maken. Zo vertelde een participant dat het SWV zoekende is naar een eerlijke verdeling van de financiën, waarbij niet meer gelet moet worden op de individuele tekorten van het kind. Daarbij was er ook een spanning tussen eigen belangen van scholen en het rekening houden met elkaar. Toch hebben verschillende participanten aangegeven dat dit wel op een goede manier gebeurt en dat er sprake is van gelijkwaardigheid.

Functioneren beleid.

Twee bestuursleden gaven aan dat het beleid PO al goed functioneert. Daarbij werd door acht andere participanten opgemerkt dat het beleid nog in ontwikkeling is. In de gesprekken zijn sterke en zwakke punten van het beleid naar voren gekomen. Sterke punten waren dat het beleid een heldere zorgstructuur kent, speciaal onderwijs wordt afgeslankt, er meer expertise binnen de scholen komt en nu zo veel mogelijk kinderen aan regulier onderwijs kunnen deelnemen.

Echter, er werden ook veel zwakke punten genoemd. Zo moet er beter gelet worden op de in- en de afstroom van leerlingen en moet er gekeken worden naar de capaciteiten en de werkdruk van de docenten. Daarbij noemden vier niet-bestuursleden, dat zij het gevoel hebben dat er meer bureaucratie is ontstaan. Het beleid PO vraagt om meer papierwerk, waardoor de oorspronkelijke functie in het geding komt. Zo zei een orthopedagoog dat in plaats van "effectief zorg verlenen in de klas", er te veel tijd moet worden besteed aan bureauwerk.

Onderlinge relaties.

Door de voorgeschiedenis van het SWV waren veel professionals al bekend met elkaar bij de invoering van de zorgplicht. Zoals eerder genoemd ervoeren bijna alle participanten dat ze met vragen en moeilijkheden bij iemand terecht kunnen. Alleen de directeur van het SWV heeft dit niet expliciet genoemd. Ten tweede werden de onderlinge relaties door zes participanten als positief ervaren. De andere zes participanten hebben zich hierover niet uitgelaten. Ten slotte gaven vier participanten

aan dat het SWV ook als doel heeft om elkaar van advies te voorzien en van elkaar te leren.

Samenvatting.

De opvattingen van de professionals over de inrichting van het beleid PO waren overwegend positief. De transitie is geleidelijk gegaan, de rollen en verantwoordelijkheden leken duidelijk genoeg te zijn, op financieel gebied verliep het voorspoedig en de onderlinge relaties waren ook overwegend goed te noemen. De implementatie van het beleid PO leek goed te verlopen, al waren er wel verschillende zorgen en verbeterpunten te noemen. De scholen en de zorgteams gaven als grootste verbeterpunt de toenemende bureaucratie aan.

Opvattingen Professionals Communicatie

In dit onderdeel worden de resultaten besproken die uiteindelijk een antwoord geven op de deelvraag: 'Wat zijn de opvattingen van de betrokken professionals over het communicatieve klimaat binnen het SWV?'. In de semigestructureerde interviews is gevraagd naar de visie van de professionals op het belang en de kwaliteit van de communicatie. Daarnaast zijn de wijze, de frequentie, de inhoud en mogelijke verbeterpunten van de communicatie aan de orde gesteld. De resultaten worden per aspect weergegeven.

Belang van communicatie.

Wat als eerste naar voren kwam, was het belang dat de professionals hechten aan communicatie. Tien participanten gaven expliciet aan dat ze communicatie van belang achten binnen de organisatie voor verschillende doeleinden. Zo werd genoemd dat door goede communicatie de transparantie binnen de organisatie gewaarborgd wordt. Ook werkt men efficiënter, kan informatie-uitwisseling plaatsvinden en kan uiteindelijk betere zorg worden aangeboden.

Kwaliteit van communicatie.

Zeven professionals gaven nadrukkelijk aan tevreden te zijn over de kwaliteit van de communicatie, zowel binnen de school als tussen de school en de directie van het SWV. Er werden verschillende voorbeelden gegeven. Zo noemde een rector dat hij uitvoerig geïnformeerd wordt over wat er speelt binnen het SWV. Acht professionals benoemden dat ze het gevoel hebben terecht te kunnen bij hun collega's. Volgens hen heerst er een open sfeer binnen de scholen en binnen het SWV. De lijnen zijn kort en je kan altijd bij iemand terecht. Acht professionals hadden het gevoel gehoord te worden door hun collega's. Een afdelingsleider zei dat wanneer hij om hulp vraagt bij de directie van het SWV, er altijd reactie volgt. Niet één van de professionals had het gevoel niet terecht te kunnen bij collega's of niet gehoord te worden.

Wat onderling vertrouwen betreft, waren de meningen verdeeld. Vijf professionals vertelden dat er een sterk onderling vertrouwen heerst, zowel binnen de school als

tussen de school en de directie van het SWV. Drie professionals gaven aan dat de directie van het SWV meer vertrouwen mag hebben in het kennen en kunnen van de professionals. De directie van het SWV heeft volgens hen soms een overheerend karakter als het gaat om casussen van leerlingen. Zo noemde een afdelingsleider:

Bij het samenwerkingsverband moet je heel veel aanleveren, dan krijg je een overhoring en dan gaan ze om tafel.

Wijze van communicatie.

Tijdens de gesprekken kwamen verschillende wijzen van communiceren naar voren, zoals mailcontact, briefcontact, telefoneren, een online volgsysteem, het gebruik van WhatsApp en face-to-face contact. Face-to-face contact wordt één-op-één gedaan, maar ook in groter verband, zoals tijdens vergaderingen, studiedagen of visitaties. Het communicatiemiddel wat het meest gebruikt wordt door de professionals is e-mail. Dit voornamelijk uit efficiëntie en uit praktisch oogpunt. Er kunnen meerdere mensen tegelijk bereikt worden en het kost weinig tijd. E-mail werd dus gezien als een handig instrument. Er zitten echter ook haken en ogen aan dit middel. Zo gaven een schooldirecteur en een docent aan dat het moeilijk is om via de mail een mening te communiceren, omdat de informatie anders geïnterpreteerd kan worden. Naast e-mail, wordt er ook regelmatig gebruik gemaakt van telefooncontact.

Eén professional, een secretariaatsmedewerker, benoemde de voorkeur voor het gebruik van de telefoon, om de basis van vertrouwen te waarborgen. Zes anderen gaven expliciet aan een sterke voorkeur te hebben voor face-to-face contact. Beslissingen kunnen op deze manier beter genomen worden, het leidt tot meer inhoud en er is mogelijkheid tot directe terugkoppeling. Volgens de professionals kost face-to-face contact doorgaans echter veel tijd. Door tijdgebrek is dit dus niet altijd mogelijk.

Frequentie van communicatie.

De meerderheid van de professionals is tevreden over de frequentie van de communicatie. Zes professionals zeiden dat er een hoge frequentie van communicatie bestaat. Hiermee zijn ze tevreden. Eén professional zou liever een hogere frequentie aangaande de communicatie zien binnen de school. Drie professionals, waaronder twee beleidsmedewerkers en een zorgcoördinator, prefereerden vaker overleg te hebben tussen professionals van verschillende scholen. Tijdgebrek is echter een belemmerende factor.

Inhoud van communicatie.

De professionals communiceren met elkaar over uiteenlopende onderwerpen, zoals over (de verdeling van) financiën en de zorgbehoeften van leerlingen. Ook staat informatie-uitwisseling centraal, bijvoorbeeld over casuïstiek van leerlingen. Daarnaast

proberen de professionals afstemming tussen elkaar te waarborgen. De meerderheid van de professionals is tevreden over de inhoud. Enkele professionals vonden echter dat de inhoud niet altijd even helder wordt overgebracht. Zo gaf een orthopedagoog aan dat collega's snel in voorbeelden kunnen verzanden en niet altijd een adequaat beeld schetsen van een leerling.

Verbeterpunten van communicatie.

In totaal zijn er 12 onderwerpen genoemd door de professionals ter verbetering van de communicatie. Eén van de meest genoemde punten was het tijdgebrek. Meer dan de helft van de professionals noemde tijdgebrek als een belemmerende factor voor de communicatie. Een orthopedagoog noemde dat de communicatie door het tijdgebrek vaak vluchtig van aard is en een docent gaf aan dat bij vergaderingen geregeld collega's missen. De professionals noemden door het interview heen verbeterpunten, maar gaven tegelijkertijd aan dat die verbeteringen niet te realiseren zijn door gebrek aan tijd. Zo weerlegde een afdelingsleider een eigen verbeterpunt, namelijk het beter vastleggen van de gecommuniceerde inhoud. Dit kost volgens de professional echter "vreselijk veel tijd" en "als ik ook nog alles in Magister moet zetten, dan kan ik hier wel gaan wonen".

Daarnaast is de communicatie tussen de scholen een aspect waar professionals tegenaan lopen, zowel in kwantiteit als in kwaliteit. Acht professionals gaven aan hier problemen aan te ondervinden, bijvoorbeeld bij de dossiervorming van leerlingen. Daarbij zouden ze veel van hun collega's op andere scholen kunnen leren. Ook werd het overhorende karakter van het SWV genoemd als verbeterpunt. De directie van het SWV mag meer vertrouwen hebben in het kennen en kunnen van de professionals. Bovendien hebben de professionals behoefte aan betere vastlegging van de gecommuniceerde inhoud. Vaak is informatie lastig te achterhalen, bijvoorbeeld wanneer een professional afwezig is geweest. Tenslotte werd aangegeven dat de communicatie efficiënter kan, bijvoorbeeld tijdens vergaderingen.

Samenvatting.

Samenvattend kan er gesteld worden dat de opvattingen van de professionals in het SWV over het communicatieve klimaat overwegend positief zijn. Het belang van communicatie wordt ingezien en men is overwegend tevreden met de kwaliteit, de wijze, de frequentie en de inhoud van de communicatiestromen. Er zijn echter wel enkele communicatieve verbeterpunten te noemen die kunnen bijdragen aan een betere implementatie van het beleid PO.

Conclusie

In augustus 2014 is de metaforische bootreis van het beleid PO van start gegaan. Sindsdien zijn professionals in SWV's verantwoordelijk voor de zorg van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Het doel van de reis is nog niet volledig bereikt, mogelijk door de staat van samenwerking, die onder andere wordt beïnvloed door opvattingen

over achtergrond, beleid en communicatie. Aan de hand van de verkregen resultaten over deze aspecten kan er een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag van het onderzoek: 'Welke knelpunten in de samenwerking signaleren professionals binnen een samenwerkingsverband voor voortgezet Passend Onderwijs voor leerlingen uit cluster 3 en 4?'

Op basis van de literatuur werd verwacht dat de professionals zich konden vinden in het gedachtegoed achter PO, inclusief onderwijs, namelijk dat ieder kind recht heeft op een reguliere onderwijsplek (Atkinson et al., 2007; Greven, 2007; Huxham, 2003; Soodak, 2003). Het viel op dat de professionals aangaven dat ze inclusief onderwijs niet praktisch haalbaar achten. Regulier onderwijs kan volgens hen niet altijd de passende zorg en begeleiding bieden die zorgleerlingen nodig hebben. Verder viel op dat veel professionals wel de definitie van PO konden geven, maar de term inclusief onderwijs niet kenden. Ze gaven aan dat deze twee concepten hetzelfde betekenen of helemaal onbekend te zijn met het begrip. Het feit dat de bestuursleden van het SWV deze definities wel kenden, kan wellicht verklaard worden door het feit dat zij zich meer verdiept hebben in de ideeën en opvattingen achter het beleid PO. Het is van belang dat alle professionals weten wat inclusief en PO inhouden om hun taken en verantwoordelijkheden aangaande het beleid zo goed mogelijk te kunnen vervullen (Atkinson et al., 2007). Aangezien de professionals in dit onderzoek het begrip PO wél kenden, en hierover dezelfde visie deelden, is dit mogelijk geen knelpunt voor de samenwerking (Huxham, 2003).

Ten aanzien van het beleid PO werd naar aanleiding van de literatuur verwacht dat de betrokken professionals moeite ervoeren bij de samenwerking, omdat de samenwerking was opgelegd en in korte tijd tot stand moest komen. Daarbij was de verwachting dat niet alle rollen en verantwoordelijkheden duidelijk waren voor alle betrokken partijen (Chapman & Harris, 2004; Horwath & Morrison, 2007; Muijs et al., 2010). De verwachtingen leken niet helemaal op te gaan voor dit SWV. In tegenstelling tot de verwachtingen, kan geconcludeerd worden dat het beleid PO over het algemeen als prettig wordt ervaren. De transitie is soepel verlopen vanwege de voorgeschiedenis van het SWV. Vooral bestuursleden waren enthousiast over de werking van PO, de zorglaag en de schoollaag waren wat terughoudender. Dit kan mogelijk verklaard worden door de toename van de werkdruk bij de zorg- en de schoollaag. Daarbij is de afstand tussen het bestuur en de praktijk in de klas groter. De rollen en de verantwoordelijkheden waren niet voor elke professional duidelijk, maar dit werd niet als een knelpunt ervaren. De toenemende bureaucratie werd vooral door de zorg- en de schoollaag als grootste knelpunt aangedragen.

Wat betreft het derde aspect, namelijk het communicatieve klimaat binnen dit SWV, werd op basis van de literatuur verwacht dat de professionals moeilijkheden

zouden ervaren in de communicatie. Dit vanwege de verschillende organisatielagen met bijbehorende communicatiestrategieën, vanwege de complexiteit van het stelsel en vanwege het feit dat de samenwerking van bovenaf is opgelegd (Chapman & Harris, 2004; Geerlings et al., 2004; Ledoux et al., 2007; Muijs et al., 2010). Deze problemen in de communicatie zouden een negatieve uitwerking hebben op de samenwerking tussen professionals. Deze verwachting bleek niet geheel te kloppen. De professionals waren overwegend tevreden met het communicatieve klimaat binnen dit SWV. Dit kan komen doordat dit specifieke SWV onderdeel was van een pilot, waardoor de professionals elkaar grotendeels al kenden en al een tijd met elkaar communiceerden. Naast dat de professionals overwegend positief waren over het communicatieve klimaat, noemden ze wel belangrijke knel- en verbeterpunten. Tijdgebrek werd als knelpunt het meest genoemd, en andere verbeterpunten hielden hier volgens de professionals vaak mee verband. Daarnaast werd het overhorend karakter van het SWV genoemd.

Zoals in de theoretische inleiding genoemd, werd samenwerking in dit onderzoek beschouwd als beïnvloed door de hierboven besproken factoren (Atkinson et al., 2007; Diekmann & Lindenberg, 2001; Sloper, 2004). Uit de resultaten kwam naar voren dat de participanten overwegend eenduidig zijn in hun opvattingen over deze drie aspecten, wat lijkt te wijzen op een goede samenwerking. Dit sluit aan bij de bevindingen die de participanten delen over samenwerking in het algemeen. Ze zijn tevreden over de manier waarop die verloopt en zien weinig knelpunten.

In lijn met die positieve opvattingen van de participanten over de samenwerking noemden de professionals dat de onderlinge relaties goed zijn en dat lijntjes kort zijn. Dit lijkt te komen door de voorgeschiedenis van het SWV als netwerk en proefregio. Het SWV werkt dus al een lange tijd samen en heeft onderlinge vertrouwensbanden kunnen opbouwen. Dit heeft volgens de literatuur ook een positieve invloed op het verloop van de samenwerking (Corrigan, 2000; Huxham, 2003; Wildridge et al., 2004). Bovendien is de samenwerking op bestuursniveau niet opgelegd door de overheid, maar zelf voorheen tot stand gekomen. Hierdoor wordt de samenwerking niet als storend ervaren, maar als positief (Chapman & Harris, 2004; Muijs et al., 2010).

Hoewel uit de beantwoording van de deelvragen bleek dat de professionals over het algemeen positief zijn over de samenwerking binnen het SWV, werden er toch verschillende knelpunten gesignaleerd in de samenwerking. Het belangrijkste knelpunt in de samenwerking wat naar voren kwam was dat er vaak sprake is van tijdgebrek. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door inefficiëntie en bureaucratie. Vooral binnen school gaven de professionals aan niet genoeg tijd te hebben om hun functie adequaat uit te voeren en effectief te communiceren met scholen en andere leden van het SWV. Dit kan bijvoorbeeld verklaard worden door het feit dat er sprake is van verschillende organisatielagen binnen het SWV (Geerlings et al., 2004). Wanneer er tussen de primair

onderwijsgerichte laag en de bestuurlijk-institutionele laag samenwerking plaatsvindt, spelen verschillende belangen en perspectieven een rol. Ook in dit SWV moeten professionals op alle lagen met elkaar samenwerken, wat veel tijd kost vanwege enerzijds het op de hoogte houden van alle partijen en anderzijds het integreren en begrijpen van elkaars perspectieven.

Uit de literatuur bleek dat er discrepanties kunnen ontstaan wanneer er sprake is van onbegrip en afwijkende doelen (Close & Wainwright, 2010; Muijs, 2007). In deze case study lijkt dit vooral voor te komen wanneer er samengewerkt wordt op bestuursniveau en schoolniveau, de twee niveaus die het verst van elkaar af staan. Bepaalde nadelen van het opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs, zoals hoge werkdruk voor docenten, werden door het bestuur van het SWV dan ook niet gesignaleerd. Dit kan verklaard worden door het feit dat zij ver van de werkvloer af staan en zich minder goed kunnen inleven in de ervaringen van de professionals binnen de school. Uit de literatuur kwam namelijk naar voren dat de toewijding en wil om te werken van werknemers afhangt van verschillende factoren (Cox, Zagelmeyer, & Marchington, 2006).

Een tweede knelpunt wat naar voren kwam in dit onderzoek is dat er soms sprake is van wantrouwen binnen de samenwerking tussen de verschillende niveaus. De professionals op school gaven aan veel informatie en ideeën van het SWV te krijgen, maar soms het gevoel te hebben dat het bestuur meer op hun professionele expertise mag vertrouwen. Dit komt doordat het bestuur zelf zelden op school aanwezig is, waardoor de bestuursleden zich volgens de professionals binnen school niet goed kunnen inleven in wat er gebeurt in de klas. Ook dit kan gekoppeld worden aan de verschillen in afstand tot de werkvloer die onder de professionals van toepassing zijn (Cox et al., 2006). Uit de literatuur blijkt eveneens dat professionals binnen school, zoals leerkrachten, zich vaak niet gehoord of begrepen voelen (Ross-Hill, 2009).

Discussie

Er zijn verschillende kanttekeningen te noemen bij dit onderzoek. Zo was de steekproef klein ($n = 12$) en de verschillende groepen participanten ongelijk verdeeld. Dit maakt de resultaten niet generaliseerbaar naar alle professionals binnen dit SWV. Ook zijn de participanten geselecteerd via een sneeuwbalsteekproef, waardoor niet alle scholen en professionals binnen het SWV een even grote kans hadden om in de steekproef te komen. Deze gebreken werden veroorzaakt door tijdgebrek van de onderzoekers.

Ten tweede was het SWV onderdeel van een pilot PO, waardoor ze al langer bezig waren met het implementeren van het beleid dan andere SWV's in Nederland. Tevens wordt dit specifieke SWV financieel goed ondersteund, wat niet bij ieder SWV het geval is. Deze kenmerken van het onderzochte SWV maken de resultaten van het onderzoek

niet representatief voor alle SWV's in Nederland. Hoewel dit onderzoek niet generaliseerbaar is, geeft het wel veel inzichten in de samenwerking binnen SWV's. Door het hanteren van de case study methode, was het mogelijk om het SWV in natuurlijke context te observeren. Dit heeft geholpen om de complexe situatie te verklaren, iets wat vaak niet mogelijk is door experimenteel of vragenlijstonderzoek (Yin, 2003).

Tot slot varieerde de duur van de interviews soms sterk en is het mogelijk dat enkele professionals sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven over de samenwerking binnen dit SWV. Dit zou vooral aannemelijk zijn voor de professionals op het bestuurlijk niveau, aangezien zij verantwoordelijk zijn voor de vertegenwoordiging van het SWV naar buiten toe. De bestuursleden worden er meer dan de andere professionals in dit onderzoek op aan gekeken wanneer de samenwerking niet goed verloopt.

Wat betreft de betekenisgeving en interpretatie van het onderwerp, is een kanttekening bij deze studie dat samenwerking is beschouwd als een concept wat door drie factoren beïnvloed wordt. In de realiteit wordt samenwerking door veel meer aspecten beïnvloed. Dit onderzoek beslaat dus niet alle facetten van samenwerking, wat een vertekende weergave van de werkelijkheid kan geven. In de interviews is nog wel expliciet aan de participanten gevraagd of zij alles hadden verteld of eventuele toevoegingen hadden. Geen van de participanten heeft aangegeven dat er belangrijke dingen onbesproken waren gebleven. Op basis van de drie onderzochte aspecten kon daarom een beeld worden geschetst van de samenwerking in dit SWV, waardoor er dan ook concrete aanbevelingen gedaan kunnen worden voor zowel de organisatie als wetenschappelijk vervolgonderzoek.

De aanbevelingen voor de organisatie van het SWV zijn teruggekoppeld aan alle professionals die hebben meegewerkt aan het onderzoek door middel van een aanbevelingsbrief (zie bijlage 4). Voor vervolgonderzoek adviseren de onderzoekers om andere SWV's te onderzoeken, bij voorkeur SWV's die minder financiële ondersteuning ontvangen en geen proefregio zijn geweest. Dan kan de invloed van de context op de samenwerking worden onderzocht. Ook zouden er dan meerdere professionals geïnterviewd kunnen worden, om een nog completer beeld te vergaren van het verloop van de samenwerking.

Inhoudelijk zouden in volgend onderzoek andere invloedsfactoren van samenwerking, zoals het concept 'vertrouwen', verder uitgediept kunnen worden. Wat is precies de rol van vertrouwen in een samenwerking, wanneer is er sprake van wantrouwen en wat voor invloed heeft dit op de andere aspecten van de samenwerking? In de literatuur blijkt namelijk dat vertrouwen belangrijk is om een samenwerking tot stand te brengen (Vangen & Huxham, 2003). Ook uit deze studie komt naar voren dat er

niet altijd sprake is van vertrouwen tussen de verschillende lagen binnen het SWV, wat de opvattingen over communicatie, beleid en achtergrond beïnvloedt.

In deze case study is de samenwerking binnen een SWV benaderd vanuit drie invalshoeken: opvattingen over de achtergrond, het beleid en de communicatie. Deze drie punten zijn belangrijke aspecten gebleken voor een succesvolle samenwerking. Al met al waren de opvattingen van de professionals binnen het huidige onderzochte SWV overwegend positief en eenduidig. De belangrijkste knelpunten van samenwerking die werden genoemd, waren tijdgebrek en discrepantie tussen belangen. Wanneer alle organisatielagen samen tot ideeën en conclusies kunnen komen, zal de samenwerking nog vruchtbaarder verlopen. Het SWV is de motor achter de implementatie van PO, wat het verloop van de samenwerking binnen dit orgaan van groot belang maakt. Wanneer de professionals de onderzochte knelpunten in acht nemen en dit implementeren in het beleid, kan PO een succes worden.

Referenties

- Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are the levers for change? *Journal of Educational Change*, 6, 109-124. doi:10.1007/s10833-005-1298-4
- Antikainen, A. (2006). In search of the Nordic model in education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50, 229-243. doi:10.1080/00313830600743258
- Arnesen, A., & Lundahl, L. (2006). Still social and democratic? Inclusive education policies in the Nordic welfare states. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50, 285-300. doi:10.1080/00313830600743316
- Atkinson, M., Springate, I., Johnson, F., & Halsey, K. (2007). *Inter-school collaboration: A literature review*. Slough, England: National Foundation for Educational Research (NFER).
- Ball, S. J. (1998). Big policies/small world: An introduction to international perspectives in education policy. *Comparative Education*, 34, 119-130. doi:10.1080/03050069828225
- Balliet, D. (2010). Communication and Cooperation in Social Dilemmas: A meta-analytic review. *Journal of Conflict Resolution*, 54, 39-57. doi:10.1177/0022002709352443
- Becerra, M. & Gupta, A. K. (2003). Perceived trustworthiness within the organization: The moderation impact of communication frequency on trustor and trustee effects. *Organization Science*, 32-44. doi.org/10.1287/orsc.14.1.32.12815
- Bijsterveldt, M. van (2011). *Naar passend onderwijs*. Nederland: Den Haag. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2011/01/31/naar-passend-onderwijs>
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom/Lemma.
- Bordia, P., Hobman, E., Jones, E., Gallois, C., & Callan, V. (2004). Uncertainty during organizational change: Types, consequences, and management strategies. *Journal of Business and Psychology*, 18, 507-532. doi:10.1023/B:JOBU.0000028449.99127.f7

- Brass, D.J., Galaskiewicz, J., Greve, H.R., & Tsai, W. (2004). Taking stock of networks and organizations: A multilevel perspective. *Academy of Management Journal*, 47, 795-817. Verkregen van <http://amj.aom.org.proxy.library.uu.nl/content/47/6/795.short>
- Brosig, J., Weimann, J. & Ockenfels, A. (2003). The effects of communication media on cooperation. *German Economic Review*, 4, 217-241. doi:10.1111/1468-0475.00080
- Brown, L., Wilcox, B., Sontag, E., Vincent, B., Dodd, N., & Gruenewald, L. (2004). Toward the realization of the least restrictive educational environments for severely handicapped students. *Research & Practice for Persons with Severe Disabilities*, 29, 2-8. doi:10.2511/rpsd.29.1.2
- Chapman, C., & Harris, A. (2004). Improving schools in difficult and challenging contexts: Strategies for improvement. *Educational Research*, 46, 219-228. doi:10.1080/0013188042000277296
- Chiu, M. L. (2002). An organizational view of design communication in design collaboration. *Design Studies*, 23, 187-210. doi:10.1016/S0142-694X(01)00019-9
- Clarke, S., Sloper, P., Moran, N., Cusworth, L., Franklin, A., & Beecham, J. (2011). Multi agency transition services: Greater collaboration needed to meet the priorities of young disabled people with complex needs as they move into adulthood. *Journal of Integrated Care*, 19, 30-40. doi:10.1108/14769011111176734
- Close, P., & Wainwright, J. (2010). Who's in charge? Leadership and culture in extended service contexts. *School Leadership and Management*, 30, 435-450. doi:10.1080/13632434.2010.502526
- Connor, D. J., & Ferri, B. A. (2007). The conflict within: Resistance to inclusion and other paradoxes in special education. *Disability & Society*, 22, 63-77. doi:10.1080/09687590601056717

- Corrigan, D. (2000). The changing role of schools and higher education institutions with respect to community-based interagency collaboration and interprofessional partnerships. *Peabody Journal of Education*, 75, 176-195. doi:10.1207/S15327930PJE7503_12
- Cox, A., Zagelmeyer, S., & Marchington, M. (2006). Embedding employee involvement and participation at work. *Human Resource Management Journal*, 16, 250-267. doi:10.1111/j.1748-8583.2006.00017.x
- De Nobile, J. J., & McCormick, J. (2008). Organizational communication and job satisfaction in Australian Catholic primary schools. *Educational Management Administration & Leadership*, 36, 101-122.
- De Ridder, J. A. (2004). Organisational communication and supportive employees. *Human Resource Management Journal*, 14, 20-30. doi:10.1111/j.1748-8583.2004.tb00124.x
- Dhillon, J. K. (2009). The role of social capital in sustaining partnership. *British Educational Research Journal*, 35, 687-704. doi:10.1080/01411920802642348
- Diekmann, A., & Lindenberg, S. (2001). Sociological aspects of cooperation. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. New York: Elsevier Science.
- Elving, W. J. L. (2005). The role of communication in organisational change. *Corporate Communications: An International Journal*, 10, 129-138. doi:10.1108/13563280510596943
- Emmer, E. T., & Stough, L. M. (2010). Classroom management: A critical part of educational psychology, with implications for teacher education. *Educational Psychologist*, 36, 103-112. doi:10.1207/S15326985EP3602_5
- Erevelles, N. (2000). Educating unruly bodies: Critical pedagogy, disability studies, and the politics of schooling. *Educational theory*, 50, 25-47. doi:10.1111/j.1741-5446.2000.00025.x
- Faas, M. (2014). Hoe het anders kan met de jeugdzorg. *Jeugdbeleid*, 8, 55-57. doi:10.1007/s12451-014-0012-z

Finnegan, R. (2002). *Communicating: The Multiple Modes of Human interconnection*.

Oxon, USA: Routledge.

Flache, A. (2004). How may virtual communication shape cooperation in a work team? A

formal model based on social exchange theory. *Analyse und Kritik*, 26, 8-278.

Verkregen van [http://search.proquest.com.proxy.library.uu.nl/openview](http://search.proquest.com.proxy.library.uu.nl/openview/0eeb80ce6a24383694e3eb46428d7b86/1?pq-origsite=gscholar)

/0eeb80ce6a24383694e3eb46428d7b86/1?pq-origsite=gscholar

Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education? *European Journal of*

Special Needs Education, 29, 286-294. doi:10.1080/08856257.2014.933551

Forlin, C., Loreman, T., Sharma, U., & Earle, C. (2009). Demographic differences in

changing pre-service teachers' attitudes, sentiments and concerns about inclusive

education. *International Journal of Inclusive Education*, 13, 195-209.

doi:10.1080/13603110701365356

Frederickson, N., Dunsmuir, S., Lang, J., & Monsen, J. J. (2004). Mainstream-special

school inclusion partnerships: Pupil, parent and teacher perspectives.

International Journal of Inclusive Education, 8, 37-57. doi:10.1080

/1360311032000159456

Geerlings, J., Mittendorff, K., & Nieuwenhuis, L. (2004). *Succesvol innoveren van*

(beroeps) onderwijs. Kwaliteitszorg en financiering als uitdaging voor beleid en

management. Driebergen, Nederland: Het Platform Beroepsonderwijs (HPBO).

Goris, J. R. (2007). Effects of satisfaction with communication on the relationship

between individual-job congruence and job performance/satisfaction. *Journal of*

Management Development, 26, 737-752. doi:10.1108/02621710710777255

Greven, L. F. (2007). Passend Onderwijs als uitdaging. *Van Horen Zeggen*, 48, 10-13.

Verkregen van <http://www.audcom.nl/vhz/artikelen/2007/2007-2-artikel-1.pdf>

Harris, A., Chapman, C., Muijs, D., Russ, J., & Stoll, L. (2006). Improving schools in

challenging circumstances: Exploring the possible. *School Effectiveness and*

School Improvement, 17, 409-424. doi:10.1080/09243450600743483

- Hoeven, C. J. ter, Jong, M. D. T. de, & Peper B. (2006). *Organizational Communication and Burnout Symptoms*. In: International Communication Association Conference, June, 2006, Dresden, Germany. Verkregen van <http://doc.utwente.nl/61549/1/Hoeven06organizational.pdf>
- Horwath, J., & Morrison, T. (2007). Collaboration, integration and change in children's services: Critical issues and key ingredients. *Child abuse & neglect*, 31, 55-69. doi:10.1016/j.chiabu.2006.01.007
- Huxham, C. (2003). Theorizing collaboration practice. *Public management review*, 5, 401-423. doi:10.1080/1471903032000146964
- Jang, Y. (2011). Insect Communication: Concepts, Channels and Contexts. *Korean Journal of Applied Entomology*, 50, 383-393. doi:10.5656/KSAE.2011.09.0.52
- Kirkman, B. L., Rosen, B., Gibson, C. B., Tesluk, P. E., & McPherson, S. O. (2002). Five challenges to virtual team succes: Lessons from Sabre, Inc. *Academy of Management Perspectives*, 16, 67-79. doi:10.5465/AME.2002.8540322
- Kivirauma, J., Klemelä, K., & Rinne, R. (2006). Segregation, integration, inclusion – the ideology and reality in Finland. *European Journal of Special Needs Education*, 21, 117-133. doi:10.1080/08856250600600729
- Langbein, L., & Jorstad, C. (2004). Productivity in the Workplace: Cops, culture, communication, cooperation, and collusion. *Political Research Quarterly*, 57, 65-79. doi:10.1177/106591290405700106
- Ledoux, G., Karsten, S., Breetvelt, I., Emmelot, Y., & Heim, M. (2007). Vernieuwing van zorgstructuren in het primair en voortgezet onderwijs. Verkregen van <http://kohnstamminstituut.uva.nl/rapporten/pdf/sco756.pdf>
- Leonard, M., Graham, S., & Bonacum, D. (2004). The human factor: the critical importance of effective teamwork and communication in provoding safe care. *Quality & Safety in Health Care*, 13, 85-90. doi:10.1136/qshc.2004.010033
- Lev-On, A., Chavez, A., & Bicchieri, C. (2010). Group and dyadic communication in trust games. *Relationality and Society*, 22, 37-54. doi:10.1177/1043463109337100

- Lindsay, G. (2003). Inclusive education: A critical perspective. *British Journal of Special Education*, 30, 3-12. doi:10.1111/1467-8527.00275
- Littlejohn, S. W., & Foss, K. A. (2008). *Theories of Human Communication*. Belmont, USA: Thomson Higher Education.
- McQuail, D., & Windahl, S. (2015). *Communication models for the study of mass communication*. Oxon, USA: Routledge.
- Messing, C., & Bouma, G. (2011). Invoering passend onderwijs: een complexe en ingrijpende operatie. *Jeugd en Co Kennis*, 5, 24-34. doi:10.1007/s12450-011-0027-2
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (2012). *Kamerbrief over Passend Onderwijs en kwaliteit en speciaal en voortgezet onderwijs*. Nederland: Den Haag.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2015). *Passend Onderwijs: Achtste voortgangsrapportage december 2015*. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/documenten/rapporten/2015/12/07/passend-onderwijs-achtste-voortgangsrapportage-december-2015>
- Mortelmans, D. (2009). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Muijs, D. (2007). Leadership in full-service extended schools: Communicating across. *School Leadership and Management*, 27, 347-362. doi:10.1080/13632430701563296
- Muijs, D., & Romyantseva, N. (2014). Coopetition in education: Collaborating in a competitive environment. *Journal of Educational Change*, 15, 1-18. doi:10.1007/s10833-013-9223-8
- Muijs, D., West, M. & Ainscow, M. (2010). Why network? Theoretical perspectives on networking. *School Effectiveness and School Improvement*, 21, 5-26. doi:10.1080/09243450903569692

- Nelson, K. Z., & Sandin, B. (2013). Psychodynamics in child psychiatry in Sweden, 1945-85: From political vision to treatment ideology. *History of Psychiatry*, 24, 308-325. doi:10.1177/0957154X13483044
- Peetsma, T., Vergeer, M., Roeleveld, J., & Karsten, S. (2001). Inclusion in education: Comparing pupils' development in special and regular education. *Educational Review*, 53, 125-135. doi:10.1080/00131910125044
- Ramirez, A., Walther, J. B., Burgoon, J. K., & Sunnafrank, M. (2002). Information-seeking strategies, uncertainty, and computer-mediated communication. *Human Communication Research*, 28, 13-228. DOI: 10.1111/j.1468-2958.2002.tb00804.x
- Reder, P., & Duncan, S. (2003). Understanding communication in child protection networks. *Child Abuse Review*, 12, 82-100. doi: 10.1002/car.787
- Ross-Hill, R. (2009). Teacher attitude towards inclusion practices and special needs students. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 9, 188-198. doi:10.1111/j.1471-3802.2009.01135.x
- Schuman, H. (2007). Passend Onderwijs: Pas op de plaats of stap vooruit. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 46, 266-287. Verkregen van https://www.researchgate.net/publication/237203960_Passend_Onderwijs_pas_op_de_plaats_of_stap_vooruit
- Shah, P., & Mountain, B. (2007). The medical model is dead: Long live the medical model. *The British Journal of Psychiatry*, 191, 375-377. doi:10.1192/bjp.bp.107.037242
- Sloper, P. (2004). Facilitators and barriers for co-ordinated multi-agency services. *Child: Care, Health & Development*, 30, 571-580. doi:10.1111/j.13652214.2004.00468.x
- Smeets, E., Ledoux, G., Blok, H., Felix, C., Heurter, A., van Kuijk, J., & Vergeer, M. (2014). Op de drempel van Passend onderwijs. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

- Smith, P., Kerr, K. & Harris, S. (2003). *Collaboration between independent and local authority schools: LEAs perspectives on partnership and community activities*. Slough, England: National Foundation for Educational Research (NFER).
- Soodak, L. C. (2003). Classroom management in inclusive settings. *Theory Into Practice*, 42, 327-333. doi:10.1207/s15430421tip4204_1
- Stoutjesdijk, R., & Scholte, E. M. (2009). Cluster 4 speciaal onderwijs: Een vergelijking tussen leerlingen op cluster 4 scholen en cluster 4 rugzakleerlingen. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 48, 161-169. Verkregen van <http://horizon.eu/wpcontent/uploads/2012/09/Artiekkel-Orthopedagogiek.pdf>
- UNESCO (1994). *Final Report: World Conference on Special Needs Education: Access and Quality*. Paris: UNESCO.
- UNESCO (2001). *The open file on inclusive education*. Paris: UNESCO.
- Van Liefeland (1959). *Het buitengewoon onderwijs in de zorg voor gehandicapten*. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Vangen, S., & Huxham, C. (2003). Nurturing collaborative relationships, building trust in interorganizational collaboration. *Journal of Applied Behavioral Science*, 39, 5-31. doi:10.1177/0021886303039001001
- Vreeburg-Van der Laan, E. J. M., & Wiersma, M. H. (2015). *Werkt passend onderwijs? Stand van zaken een jaar na dato*. Verkregen van www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2015.KOM014.Werktpassendonderwijs.rapport.pdf
- Wildridge, V., Childs, S., Cawthra, L., & Madge, B. (2004). How to create successful partnerships: A review of the literature. *Health Information & Libraries Journal*, 21, 3-19. doi:10.1111/j.1740-3324.2004.00497.x
- Wuyts, B. (2010). Beeldvorming en participatie van mensen met een handicap: Een historisch perspectief in de West-Europese samenleving. *Ethiek & Maatschappij*, 13, 7-28. Verkregen van http://www.ethiekenmaatschappij.ugent.be/wp-content/uploads/2012/07/EM_134-2010-Wuyts.pdf
- Yin, R. K. (2003). *Case study research design and methods, third edition*. Applied social research methods series. Thousand Oaks: Sage.

Bijlage 1: Topic list

- Allereerst fijn dat u wilt meewerken aan dit onderzoek. Voor de analyse van het interview zullen we dit gesprek opnemen. Dit interview zal volledig anoniem behandeld worden en zal ongeveer een half uur duren. Formulier ondertekenen *informed consent*.
- Zoals eerder genoemd zijn we drie studenten Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht en doen we onze bachelorthesis over Passend Onderwijs. Samenwerkingsverbanden zijn enorm belangrijke factoren in de implementatie en uitvoering van het beleid Passend Onderwijs.
- Daarom onderzoeken we verschillende aspecten aangaande de samenwerking over zorgleerlingen binnen het Samenwerkingsverband Eemland. Voor dit onderzoek interviewen we verschillende professionals binnen het samenwerkingsverband, zoals docenten, zorgcoördinatoren, orthopedagogen, directieleden en beleidsmakers.
- Kunt u vertellen wat u precies doet (taken, verantwoordelijkheden)?
- Hoe lang bekleedt u deze functie al?
- Transitievraag: Heeft u een idee wat Inclusief Onderwijs inhoudt? Naar aanleiding van antwoord meer toelichten en duidelijke definitie geven.
 - Definitie inclusief onderwijs: Inclusief onderwijs betekent dat alle kinderen, ongeacht achtergrond of beperkingen, dezelfde scholen bezoeken, in heterogene groepen functioneren en het gewone onderwijsprogramma volgen, afgestemd op hun mogelijkheden. Dit betekent dat het hele onderwijs wordt aangepast aan alle soorten kinderen; denk aan inclusieve gebouwen, materialen, methode en houding. Ieder kind moet zich thuis kunnen voelen en gelijke kansen krijgen.

Deel 1: Achtergronden en opvattingen inclusief onderwijs

- Inspelen op inclusief onderwijs. Na de Tweede Wereldoorlog heeft er langzaamaan een verandering plaatsgevonden, van mensen met een beperking kunnen het beste buiten de samenleving geplaatst worden, naar meer integratie. De visie heerst dat kinderen met een beperking het beste opgenomen kunnen worden in de samenleving en gelijke kansen hebben. Ook ten aanzien van onderwijs. Tegenwoordig wordt er niet alleen gekeken naar de beperkingen van kinderen, maar juist ook naar de mogelijkheden.
- Wat vindt u van het achterliggende gedachtegoed inclusief onderwijs?
- Voelt u zich in uw rol als professional binnen het samenwerkingsverband verantwoordelijk om te streven naar inclusief onderwijs?
 - Hoe doet u dat?
 - Waarom voelt u zich daar wel/niet verantwoordelijk voor?

- Heeft u het gevoel dat uw collega's uw visie delen?
- Hoe kijkt u aan tegen het opnemen van kinderen met speciale leerbehoeften in het regulier onderwijs?
 - Wat zijn volgens u de belangrijkste voordelen hiervan?
 - En de nadelen?
- Transitievraag: Wat weet u van Passend Onderwijs? Naar aanleiding van antwoord zelf duidelijk verschil tussen passend en inclusief uitleggen.
 - Definitie Passend Onderwijs / verschil met inclusief: Passend Onderwijs gaat minder ver dan Inclusief onderwijs. Het Inclusief Onderwijs is meer een ideaal, een visie. En Passend Onderwijs heeft raakvlakken met Inclusief Onderwijs, het gaat namelijk over het zoveel mogelijk opnemen van zorgleerlingen in het regulier onderwijs. PO gaat dus vooral om de fysieke integratie van zorgleerlingen in het regulier onderwijs, maar inclusief onderwijs gaat ook over de verwelkoming van alle diverse leerlingen en zorgt voor alle benodigde ondersteuning.

Deel 2: Implementatie beleid Passend Onderwijs

- In 2014 is dus het beleid Passend Onderwijs ingevoerd, waarbij scholen binnen een samenwerkingsverband de verantwoordelijkheid kregen voor de zorgleerlingen.
 - Hoe is dat gegaan? Hoe heeft u dit ervaren?
 - Hoe voelde het om samen te werken met andere, onbekende mensen? Voelde u zich betrokken?
 - Indien docent: Heeft u daar iets van meegekregen? Heeft u een verandering bemerkt in de zorg voor leerlingen?
- Indien relevant: Hoe ziet de samenwerking in SVW Eemland er precies uit? Welke dingen moeten worden besproken en geregeld?
- Inrichting beleid
 - Zijn de rollen en verantwoordelijkheden aangaande zorgleerlingen duidelijk? Weet u bij wie u terecht kan?
 - Heeft u het idee dat iedereen zich aan zijn of haar taken houdt, en die taken ook daadwerkelijk uitvoert?
 - Als u tegen iets aanloopt en hulp vraagt, gebeurt er dan ook iets?
 - Werkt de inrichting van dit beleid naar uw mening ook daadwerkelijk in de praktijk?
 - Is er sprake van gelijkwaardigheid?
 - Nieuwe taken en verantwoordelijkheden / andere manier van werken?

- Financiering
 - Indien relevant: Hoe verloopt het samen opstellen van een zorgplan, en het afstemmen op de gemeente? (Het bestuur van het samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor het opstellen van een zorgplan dat geldt voor alle scholen binnen het samenwerkingsverband. Het zorgplan moet in overleg met de gemeente afgestemd worden op de zorg die de gemeente aan al haar inwoners biedt (Messing & Bouma, 2011).)
 - Hoe verloopt het verdelen van het budget?
 - Is dat naar uw mening goed verdeeld? Houdt iedereen rekening met elkaar?
 - Merkt u dat er voldoende budget en zorgmiddelen beschikbaar zijn om de juiste zorg te bieden?
- Transitievraag: Samenwerking is nu een tijdje aan de gang. Hoe zijn de onderlinge relaties? Is er een gevoel van vertrouwen?

Deel 3: Communicatie binnen samenwerkingsverbanden

- Als derde aspect van samenwerking onderzoeken we de communicatie over zorgleerlingen.
- Acht u de communicatie van zorgleerlingen in het Passend Onderwijs van belang?
 - Zo ja, waarom?
 - Welke onderwerpen zijn volgens u dan van belang?
 - En in hoeverre wordt daar ook daadwerkelijk over gecommuniceerd?
- Met welke professionals communiceert u over zorgleerlingen? Rollen en verantwoordelijkheden binnen samenwerking.
 - Wijze van communiceren over zorgleerlingen tussen professionals; face-to-face, mail, telefoneren, vergaderingen.
 - Wat vindt u van deze manieren van communicatie? Verbeterpunten? Voorkeur?
 - Hoe vaak vindt er communicatie plaats over zorgleerlingen tussen professionals? Wat vindt u hiervan? Verbeterpunten? Voorkeur?
 - Wat vindt u van de kwaliteit van communicatie? Verbeterpunten? Voorkeur?
 - Heeft u het gevoel dat u met opmerkingen en vragen terecht kan bij uw collega's?
- Samenvatting van het gesprek geven. Klopt het?
- Nog toevoegingen? Alles duidelijk kunnen zeggen?

Bijlage 2: Codebomen

Achtergrond

- Definitie inclusief onderwijs
 - Definitie onbekend
 - Definitie bekend
 - Definitie juist
 - Definitie onjuist
 - Zelfde definitie als Passend Onderwijs
- Haalbaarheid inclusief onderwijs
 - Haalbaar
 - Financieel
 - Deskundigheid personeel
 - Niet haalbaar
 - Praktische knelpunten
 - Persoonlijke baat voor leerling laag
 - Verantwoordelijkheid
 - Verantwoordelijk om beleid uit te voeren
 - Op dit moment niet verantwoordelijk om te streven naar inclusief onderwijs
- Opnemen zorgleerlingen in regulier onderwijs
 - Voordelen
 - Diversiteit
 - Dichterbij
 - Geen stigma
 - Opgroeien in zo normaal mogelijke omgeving
 - Nadelen
 - Onderwijs niet geschikt voor zorgleerlingen
 - Andere leerlingen minder aandacht
 - Werkdruk leerkrachten
 - Stigma soms wenselijk

Beleid

- Financiën
 - Bezuiniging s.o.
 - Geldverdeling
 - Bekend
 - Onbekend
 - Discussie
 - Gelijkwaardig
 - In ontwikkeling
 - Lastig
 - Transparant
 - Gunstige situatie
 - Middelen
 - Toereikend
 - Ontoereikend
 - Onzeker
- Onderlinge relaties
 - Advies
 - Bekenden
 - Betrokkenheid
 - Goede verhoudingen
 - Terecht kunnen
 - Vertrouwen
 - Weinig vertrouwen
- Rol SWV
 - Aparte positie
 - Deskundigheid
 - Dienstbaarheid
 - Faciliterend
 - Gezamenlijk
- Transitie
 - Alle partijen betrokken
 - Gezamenlijk
 - Goed verlopen
 - Lastig proces
 - Niet nieuw
 - Nog in ontwikkeling

- Veranderingen
- Uitvoering beleid
 - Bureaucratie
 - Functioneert goed
 - Haalbaarheid
 - Meer expertise
 - Nadeel

Communicatie

- Belang van communicatie
 - Communicatie is belangrijk
 - Informatie-uitwisseling
 - Transparantie
 - Eenduidigheid
 - Beleid doorvoeren
 - Bieden goede zorg
 - Efficiëntie
 - Verdelen budget
- Wijze van communicatie
 - Face-to-face (persoonlijk; één op één)
 - Vergadering
 - Visitatie
 - Mail
 - Briefcontact
 - Telefoon
 - Studiedag
 - Monitor
 - Voorkeur voor wijze
- Frequentie communicatie
 - Hoge frequentie
 - Tevreden over frequentie
 - Cyclus
 - Lage frequentie
- Kwaliteit communicatie
 - Goede kwaliteit communicatie
 - Geen goede kwaliteit communicatie
 - Wel gehoord voelen door collega's
 - Wel terecht kunnen bij collega's

KNELPUNTEN IN SAMENWERKING BINNEN EEN SWV

- Vertrouwen
- Inhoud communicatie
 - Financiën
 - Afstemming
 - Zorgbehoeften leerling
 - Informatie-uitwisseling
- Verbeterpunten
 - Tijdsgebrek
 - Efficiëntie
 - Meer actie-gericht
 - Vastlegging inhoud communicatie
 - Overhorend karakter SWV
 - Betrokkenheid collega's
 - Transparantie
 - Informatie-uitwisseling
 - Communicatie tussen scholen
 - Inhoud adequaat overbrengen
 - Communicatie naar ouders

Bijlage 3: Informed consent formulier

Bacheloronderzoek naar samenwerkingsverband Eemland

Toestemmingsverklaring voor gebruik gegevens ten behoeve van het onderzoek

Onderzoeksnummer: ____

Hierbij verleen ik toestemming aan de voor het onderzoek verantwoordelijke onderzoekers van de Universiteit Utrecht om de informatie die ik in het gesprek heb gegeven, te gebruiken voor het bachelor onderzoek.

Ook verleen ik toestemming om een geluidsopname te maken van het gesprek. Mijn gegevens zullen alleen voor de onderzoeksdoeleinden worden gebruikt en anoniem behandeld worden. Mijn gegevens zijn voor derden niet te herleiden naar mijn persoon.

Ik verklaar hierbij volledig te zijn ingelicht over het doel van het onderzoek. Mijn (eventuele) vragen zijn naar tevredenheid beantwoord.

Ik heb genoeg tijd gehad om te beslissen of ik mee zou doen.

Ik weet dat meedoen helemaal vrijwillig is. Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen. Daarvoor hoef ik geen reden op te geven.

Naam:.....

Plaats: Datum:.....

Handtekening deelnemer:

Handtekening onderzoeker:

Bijlage 4: Aanbevelingsbrief

Utrecht, juni 2016

Betreft: Conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van bacheloronderzoek medio april

Geacht lid van het samenwerkingsverband,

Medio april zijn wij, drie studenten Pedagogische Wetenschappen, bij u langsgekomen om u te interviewen over Passend Onderwijs. Specifieker vroegen wij u naar hoe Passend Onderwijs vorm krijgt binnen uw samenwerkingsverband en naar hoe de samenwerking tussen alle verschillende lagen verloopt. In deze brief informeren wij u over de conclusies van ons onderzoek en geven wij aanbevelingen voor de toekomst.

De belangrijkste bevinding die uit onze studie naar voren komt, is dat alle professionals over het algemeen zeer positief zijn over de gang van zaken binnen dit SWV. De professionals op school geven aan over genoeg middelen te beschikken om passende onderwijsplekken aan te bieden, en ook de andere professionals geven aan dat het SWV financieel zeer gezond is. De communicatie met het bestuurlijke niveau wordt als prettig ervaren: de lijntjes zijn kort en de professionals binnen het onderwijs hebben het gevoel dat ze met al hun vragen terecht kunnen bij het bestuur van het samenwerkingsverband. Tot slot is de overgang naar Passend Onderwijs soepel verlopen. De participanten geven aan goed voorbereid te zijn op de invoering van de zorgplicht en al gewend te zijn aan het beleid. Deze soepele overgang kan verklaard worden door het feit dat dit SWV al een paar jaar onderdeel was van een pilot Passend Onderwijs.

Wat betreft de samenwerking worden er – ook al zijn de opvattingen dus vooral positief – enkele knelpunten gesignaleerd. Het eerste punt is dat de communicatie soms efficiënter kan verlopen. Professionals geven aan een hoop papierwerk te moeten lezen, wat vaak niet lukt door tijdgebrek. Vooral binnen de school wordt de werkdruk hierdoor hoger. Hierbij aansluitend komt naar voren dat de contactmomenten die er plaatsvinden, zoals vergaderingen op allerlei verschillende niveaus, efficiënter kunnen verlopen. Onze aanbeveling zou dan ook zijn om het papierwerk te verminderen, rekening houdend met het feit dat er voor professionals binnen school geen extra tijd wordt ingeroosterd om de werkzaamheden binnen het samenwerkingsverband te verrichten.

Het tweede punt wat naar voren komt is dat professionals binnen de school het gevoel hebben dat de bestuurlijke laag hen wat meer zou kunnen vertrouwen. Ze hebben het gevoel dat hen dingen voorgeschreven en volgens theorie uitgelegd worden, terwijl het naar hun mening heel anders is wanneer je daadwerkelijk in de klas staat. De visitatiebezoeken die af en toe plaatsvinden, zijn een goed voorbeeld van hoe de scholen binnen het SWV samenkomen en elkaar echt leren kennen. Hier zijn de professionals ook zeer positief over. Wij zouden dan ook aanbevelen om deze visitaties vaker te laten plaatsvinden, en dan ook op verschillende niveaus. Hoe interessant zou het zijn wanneer een bestuurslid van het SWV een keer meeloopt bij een les in een klas met daarin ook zorgleerlingen?

KNELPUNTEN IN SAMENWERKING BINNEN EEN SWV

Concluderend verloopt de samenwerking goed, wat essentieel is voor het implementeren van het beleid Passend Onderwijs. De samenwerking zou naar een nog hoger niveau kunnen worden getild, door de banden nog hechter en vertrouwelijker te maken en communicatie efficiënter te laten verlopen.

Als u verder nog vragen heeft of ons onderzoeksverslag wil inzien, neem dan vooral contact met ons op. Nogmaals hartelijk bedankt voor uw medewerking.

Vriendelijke groet,

Anne-Wil Abrahamse, Lucia Geertse en Elsemiek Piepers